

LUKILLIOSZ
NÍKARKHOSZ
AMMIÁNOSZ

ÖSSZES MŰVEI

**LUKILLIOSZ, NÍKARKHOSZ
ÉS AMMIÁNOSZ
ÖSSZES MŰVEI**

szatírikus epigrammák a Görög Antológiából

Bálint Gábor fordításában

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10028291>

**B U D A P E S T
2014**

A fordítás alapjául szolgáló kiadás:

Anthologia Graeca.

Edited and translated by W. R. Paton. (Loeb classical library)

„A görög epigrammaköltők úgy jelennek meg előttünk az idő távolából, mint egyetlen nagy lakomának, az egész görögség szümpozsionjának résztvevői, akik vetélkedve örvendeztetik meg egymást és saját magukat apró, asztal mellett született költeményeikkel. A célozgatások, utalások, formai, szerkezeti, tartalmi utánzások eredményezik azt, hogy ezek a költők nem csak a kortársaikkal játszanak társasjátékot, hanem az évszázadokkal előtte jártakkal is, s műveik egyben felszólítás az utód számára, hogy vegyen részt ebben a játékban.”

(Devecseri Gábor)

BEVEZETÉS

Az ókor, illetve az egész világirodalom legnagyobb epigrammaírójának Martialist tartja az irodalomtudomány és a közvélemény egyaránt. Természetesen Martialis sem önállóan és hirtelen bukkant elő a semmiből egy általa megteremtett műfajjal, hanem elődei munkásságából építkezett. Ám ha a mindenki által ismert korai nagy görög epigrammaírókat nézzük, akkor nem sok hasonlóságot találunk. Hajlamosak vagyunk ugyanis elfelejtenie arról, hogy a görög epigramma története végigkíséri az egész ókort, egészen a bizánci korszakig nyúlik. Megszületése, illetve a nagy klasszikus, Szimónidész fellépése óta majdnem egy fél évezred telt el Martialisig, s ez alatt a hosszú időszak alatt a görög epigramma éppúgy fejlődött, változott mint az egyéb műfajok.

A Martialisig vezető folyamat egyik fontos (és minden bizonnyal utolsó) állomása a Krisztus utáni első néhány évtizedben kialakult ún. szatirikus epigrammák megjelenése volt, amelyek nagy részben egy bizonyos Lukilliosz nevű költőhöz köthetők. Önálló kötete nem maradt ránk, az *Anthologia Palatina* elnevezésű gyűjteményből ismerhetjük mintegy 127 görög nyelven írt epigrammáját. Magából a versekből két tényről tudhatunk meg az életéről: második verseskötönyve előszavában közli, hogy Nero császár támogatja őt. Ezek szerint Krisztus után 54 és 68 között írhatta műveit, s legalább két kötete megjelent.

Minden egyéb életrajzi adat Lukillioszról csak feltételezés, kombináció. Mivel neve nem görög, hanem a latin Lucilius görög megfelelője, ezért érdemes körülnézni a korszakban élt ilyen nevű személyek között. Bár görögül írt, nem valószínű, hogy valóban görög származású, sőt esetleg felszabadított rabszolga lett volna, ugyanis szinte biztosra vehetjük, hogy akkor az eredeti görög nevét használta volna (mint pl. Phaedrus), s nem az esetleges felszabadítás révén kapott római nemzetségnévét. Ha a fentieket elfogadjuk, azonnal adódik az adott korszak legismertebb Luciliusa: Nero nevelője, a filozófus Lucius Annaeus Seneca egy bizonyos Luciliushoz írta a hatvanas évek elején a húsz könyvben fennmaradt *Erkölcsei levelek* című művét. Ebből a következők derülnek ki róla:

- mintegy tíz évvel lehetett fiatalabb Senecánál, tehát a Krisztus után első évtized végén születhetett
- alighanem Campania tartományból származott, és a levelezés idején Szicília procuratora (a helytartó pénzügyi segédje) volt. Mindkét vidéken erős volt ekkor is a görög népesség, nem túlzottan meglepő hát, ha egy római ezeken a helyeken úgy megtanul görögül, hogy verseket ír ezen a nyelven
- valóban megjelentek versei: “élénk szelleme” és “választékos írásai” révén “már szárnyaira kapta a hírnév” mondja Seneca (XIX. levél). A fentiek alapján egyesek neki tulajdonítják az *Appendix Vergilianában* fennmaradt *Aetna* című tankölteményt.

– Seneca Lucilius számára gyakran idéz Epikurostól – Lukilliosz több epigrammájában is említi a görög filozófust, igaz, csak a szatirikus hatás háttéréként.

Igen csábító tehát a gondolat, hogy Lukillioszt ezzel Luciliusszal azonosítsuk. Erősíti a dolgot, hogy Martialis szintén a Seneca-család támogatását élvezte, amikor Rómába került, vagyis feltételezhetően ismerhette Luciliust. Sajnos Martialis, aki folyamatosan hangsúlyozza rómaiságát, és valóban legalább annyit tanult a római szatíráról (Horatiustól, és a Kr. e. 2. századi Luciliustól – milyen érdekes: ez a Lucilius is campaniai volt!) mint a görög epigrammától, soha nem említi Lukillioszt az elődei között, kizárólag latinul író példaképeket sorol fel. Pontosabban egy versében (IV. 23.) leírja, hogy szerinte a görög epigramma legnagyobb mestere a háromszáz évvel korábban élt Kallimakhosz volt, utána pedig Bruttianus következik. Ha ez utóbbi – teszi hozzá – latinul kezdene írni, akkor ő, mármint Martialis csak a második helyre kerülne a latin epigrammában. A probléma ezzel az, hogy fogalmunk sincs róla, hogy ki lehet ez a Bruttianus, akit senki más nem említ, nem maradt meg egy sora sem, pedig Martialis ilyen nagyra tartja... Azonban ha feltételezzük (jóllehet minden bizonyíték nélkül), hogy ez a görög epigrammákat író, latin nevű Bruttianus (*bruttii* = ősi itáliai népcsoport, a mai Calabria területén), akit Martialis ennyire becsül, azonos a görög epigrammákat író, latin nevű Lukilliosszal, aki nagy hatással volt Martialisra, akkor valamelyest kezd összeállni a kép.

A fentiekre támaszkodva és a képzeletünket némileg szabadjára engedve, a következőképpen vázolhatjuk Lukilliosz életét: Lucilius (Bruttianus?) a Krisztus utáni első évtized végén született Campaniában, talán Neapolisban vagy Pompeiiben. Már gyermekkorában tökéletesen megtanulhattott görögül, hiszen e tájon jelentős elem volt a görögség. Martialishoz hasonlóan valószínűleg lovagrendi családból származott, ezért Rómába ment, a politikai és társadalmi élet központjába. Szatirikus epigrammái lévén alighanem sikeres lett az irodalmi szalonokban. Verseinek görög nyelvvésége két előnnyel járt Nero korszakában: a császár mindent szeretett, ami görög, saját magát szívesen hasonlította Apollón istenhez, ugyanakkor e “vicces” görög versek mégsem keltették fel a nagyszabású műveket tervezgető Nero féltékenységét. Lukilliosz azt írja, hogy már éhen halt volna, ha a császár nem támogatná – de persze ezt nem kell túl komolyan venni: később majd Martialis is többször hangsúlyozza szegénységét, ő is a császár *cliens*ének tartja magát, és pénzt vár tőle, stb. Ekkortájt Lukilliosz ugyan már elmúlhatott negyvenéves, de ne felejtjük el, hogy maga Martialis is hasonló korban kezdte publikálni a ma ismert életművét. A hatvanas évek elején, amikor Nero uralkodása zsarnokságba fordult, s maga Seneca is hátat fordított a császári udvarnak visszavonulva a birtokára, Lukilliosz is megeléghette Rómát. Bizonyára nem került nehézségébe elérni, hogy éppen Szicíliába kerüljön az ottani helytartó mellé. Innen levelezett Senecával főleg irodalmi és filozófiai témákról. Közben bejárta az egész szigetet, s éppen Seneca bátorítására (LXXIX. levél) megmászta az Etnát is. Mivel már régóta tervezte, hogy valami “nagyszerű és elődökhöz méltó témát” akar megénekelni, így hát e híres tűzhányóról írt egy tankölteményt.

Martialis említett verse 88-ban jelent meg, ekkor Lukilliosz még nyilván életben volt. Martialis egyrészt a saját költői programjához ragaszkodva nem dicsér meg nyíltan egy görögül író rómain, másrészt (ez a többi műveiből kiderül) nem sokra

becsülte a tankölteményeket sem. Így érthető, hogy dicsérete áttételes: *ha* Bruttianus latinul írta epigrammákat, akkor ő lenne ebben a legnagyobb.

Kevésbé ingoványos területen járunk akkor, ha nem a szerzőnk életrajzát, hanem a verseit vesszük górcső alá. Mint említettem, legalább két könyve megjelent, melyek az akkori átlagos tekercshosszak mellett kb. 100-100 epigrammát tartalmazhattak. Természetesen nem tudhatjuk bizonyosan, hogy mennyit írt, ahogy azt sem, hogy a szatirikus epigrammák mennyiben reprezentálják életművét, mivel azonban kb. 120 verse az *Anthologia Palatina* 11. vagyis a gúnyepigrammákat tartalmazó könyvében van, s ezáltal ennek terjedelmének negyedrészt Lukilliosz versei adják, így ténynek vehetjük, hogy szerzőnk főleg ezt a műfajt művelte.

Babits azt írja Martialisról, hogy “ma nemigen mondanók költőnek, műfaját a vicclapok vették át”. Martialisra ez egyáltalán nem áll, de Lukillioszra talán igen. Fennmaradt műveiből az látszik, hogy elsősorban nevetetni akart, s stílusát legegyszerűbben az “abszurd” szóval jellemezhetjük. Gúnyverseket korábban is írtak a költők, de általában személyes ellentétek miatt, az ellenségeiket támadták ezzel. Lukilliosz viszont nem egyéneket ír le, hanem szatirikus típusokat. Verseinek többsége a kigúnyolt tipikus személyiség legjellemzőbb tulajdonságának a végletekig eltúlzott leírása. Ahol valami jellembeli hiányosság a téma, ott érezhetünk némi kritikai élt, de Lukilliosz gyakran és szívesen humorizál a testi fogyatékoságokkal is.

Nála a sovány ember annyira vékony, hogy nem a tüvel szúrja meg magát, hanem ő szúrja meg a tüt. Ha a melegben legeznek, akkor elviszi a huzat. A törpe olyan kicsi, hogy egy szúnyog a magasba emeli, vagy éppen egy hangya is elhurcolja. A futó, vagy a versenyló olyan lassú, hogy szobornak nézhetjük. A bokszoó arca annyira eltorzul az ütésektől, hogy ő sem ismeri fel saját magát a tükörben. A hajó annyira beereszti a vizet, hogy a világ összes tengere bent a hajóban hömpölyög, kint a mederben semmi nem maradt, stb. Ez és az ehhez hasonló témák jelentik Lukilliosz kedvenc terepét: negyven fennmaradt verse szól valamilyen külsődleges tulajdonságról, valamennyi szinte a végletekig menő túlzással, s ehhez még legalább tizenöt egyéb témájú, de hasonló módszerrel készült verse csatlakozik, összességében elmondhatjuk tehát, hogy életművének fele kifejezetten az abszurd irodalom része.

A szatirikus epigrammák másik két mesterének tartott személyekről még Lukilliosznál is kevesebbet tudunk. Mindketten az első század végén élhettek, Lukilliosz után, akinek hatása érződik a verseiken. Níkarkhosz, akitől mintegy 48 epigramma maradt ránk, a neve alapján tényleg görög lehetett, és egy-két verséből arra következtethetünk, hogy Egyiptomban, Alexandriában élt egy ideig. Egyes kutatók feltételezik, hogy sokkal korábban, a Kr. e. 3. században is élt egy Níkarkhosz nevű költő, aki talán az e név alatt fennmaradt nemszatirikus verseket írhatta. Ammiánoszról, akinek mintegy 25 epigrammáját ismerjük, még ennyit sem tudunk elmondani, ő talán valamivel Níkarkhosz után élt.

Az ókori epigrammaköltők eredetileg nem adtak címet a verseiknek, ez akkoriban nem volt szokás, ám a fennmaradt kéziratokban gyakran szerepel egyes epigrammák fölött címpótló magyarázat. Az egységesség, illetve a mai szokások miatt, valamint azért, mert a jól megválasztott cím gyakran többsoros lábjegyzetet helyettesít, valamennyi verset címmel láttam el.

Lukilliosz, Níkarkhosz és Ammiánosz teljes fennmaradt életműve itt jelenik meg először magyarul. Kiegészítésül bő válogatást közlök a 11. könyvben szereplő szatírikus epigrammák közül. Az összes verset az *Anthologia Palatina*-ban használatos számozás sorrendjében közlöm.

A fordító

EPIGRAMMÁK

5. 38. *Nikarkhosz: Ízlés*

Jóalakú, terebélyes nő indít be csak engem,
érett, sőt nem baj, Szímülosz, az se ha vén.
Hogyha a nő fiatal megölel szorosan, de ha ráncos
vén banya ő netalán, Szímülosz, az leszop ám!

5. 39. *Nikarkhosz: Élet és halál*

Meghalok én – vagy nem? Számít nekem az, hogy a csúzos
láb visz a sírba le vagy zergebokán rohanok?
Majd ugyanis elvisznek. Lehetek hát sánta is éppen,
mégsem hagytam ki egy lakomát sosem én.

5. 40. *Nikarkhosz: Elbocsátó üzenet a széplánynak*

Ej, Filoméla, anyádra ne hallgass! Jól tudod azt, hogy
nem leszek itt mindig, elhagyom ezt a helyet.
Hogyha kigúnyolnak, küldd vissza nekik kamatostul.
Élj sikerültebben, mint ahogy én valaha.
Mozgass meg minden követ. Állj meg a talpadon. És írd
meg, hogy hol töltöd életörömmel időd.
Rakd majd félre a pénzt. Ha felesleg lesz, nekem is küldj:
lakbéremhez kell, s jól jön egy új köpeny is.
És ha netán gyereked lesz, szüld csak meg. Sose izgulj:
felcseperedvén majd rájön az apja ki volt.

5. 68. *Lukilliosz: Kérés a szerelem istenéhez*

Vagy szüntesd meg egészen Erósz, vagy tedd: viszonozzák.
Így vagy szétozszlik, vagy pedig enyhül a vágó.¹

6. 31. *Nikarkhosz (?): A földműves kérése*

Baklábú Pánt és javat osztogató Dionüszosz,
s földanya-Démétért tiszteli egyben e vers.
Azt kérem legyen egy szép nyájam, szép szüretem majd,
és aratás idején szép legyen itt a kalász.

---

¹ Lehetséges, hogy egy másik költő, a pontoszi Polemón műve.

6. 166. *Lukilliosz: A sérves felajánlása az isteneknek*

Egy heresérv-képet Dionüsziosz ím' felajánlott:
negyven matróból egymaga megmenekült,
mert szorosan lekötött sérvével partra evickélt.
Néhány helyzetben jól jön a sérv nagyon is.²

6. 285. *Nikarkhosz: Pályamódosítás*

Eddig Athénaiét híven szolgálta, szövőszék
mellett³ Níkareté: sok fonalat letekert.
S Küprisz tiszteletére viszont máglyára vetette
orsóját, kosarát, mindet a háza előtt,
azt kiabálva: "Elég volt! Sorvasztó öregasszony-
munka! Alig fizet és kárba veszejti időnk!"
Mást válasszon a lány: koszorút, zeneszót meg a vígabb
életet, abban a sok ünnepet és mulatást.
"Aphrodité, megadom neked, azt ami jár a haszonból."
– így szólt – "Adj munkát, s vedd ki a részedet is."⁴

7. 159. *Nikarkhosz: A furulyás Téléphanész sirverse*

Orpheusz lantjával nyert hírnevet, azt mi örök lesz,
Nesztór nyelvével – édesen áradozó,
versművészete révén nyert mézhangu Homérosz,
Téléphanésznek – alant itt – furulyája adott.

7. 166. *Nikarkhosz (Dioszkoridész?): Egy fiatalasszony sirverse*

Afrika földjén, arrafelé, ahol ömlik a Nílus,
nyugszik az ikreivel számoszi Eupolisz és
Níkareté fiatal, húszéves lánya: Lamiszka,
mert végzett vele a rettenetes gyerekágy.
Hozzatok öneki azt, lányok, mit a kismama kapna,
s hadd hulljék e hideg sírra meleg könnyütők.

9. 55. *Lukilliosz: Öregedés*

Az, ki öregkorban még hosszú életet áhít,
hát öregedjen csak rengeteg évtizedig.⁵

---

² Bár nem a szatírikus epigrammák könyvében található a vers, de inkább annak tűnik. Fennmaradt egy későbbi vers Lukiánosz neve alatt (11. 404.), amely ugyanezt a témát dolgozza fel – egyértelműen szatirikusan.

³ Pallasz Athéné a hagyományos női munkák, így a szövés feltalálója és védnöke is.

⁴ Vagyis Aphrodité (Küprisz) segédletével mostantól a szerelemből fog megélni.

9. 330. *Nikarkhosz: Pán, a forrás őre*

Nimfák tisztavízű forrásánál helyezett el
engem a baklábú Pánt, ez a gazda, Szimón.
“Hálából? Vagy mért?” – Megmondom: igyál csak e vízből
annyit, amennyit akarsz, itt az agyagpoharam.
Csakhogy eszedbe se jusson a lábad mosni meg itt e
nimfa-ajándékban! Látod a fegyveremet?⁶
“Ó, te nagy isten...!” – A szó ma felesleges itt. A te dolgod
túrní amit teszek én. Jogszerűen teszi Pán!
Tán a fenyítés kell nagyon is teneked? Tudok ám én
mást is: a furkómmal összetöröm fejedet.

9. 572. *Lukilliosz: Előhang*

“Kezdjük a dalt immár Helikón múzsái nevével”⁷
– így írt nyája között pásztori Hésziodosz.
“Múza, dalolj haragot” s “Istennő, férfiuról szólj”⁸
– zengete homéroszi száz Kalliopé szavait.
Írnom kéne előhangot nekem is – de mit írjak
másodikul kiadott új kötetembe elébb?
Múzsák, Zeusznak olümposzi lányai, már nem is élnek,
hogya Nerón császár pénzt sosem adna nekem.

9. 573. *Ammiánosz: Bevezetés a verseihez*

Most ide ülj, ne a másmilyen emberek asztala mellé
gánccsal, szégyennel tölteni meg hasadat.
Sírj inkább kicsikét ma a sírókkal, szomorúkkal,
és kacagókkal most végre kacagj nagyokat.
Bár nincs szükséged sírásra se, meg kacagásra,
jó lesz másokkal sírni, kacagni azért.

9. 576. *Nikarkhosz: Aphrodité kérdőre vonja Athénéé szobrát*

Szüzlány Tritogeneia, muszáj hergelned a Küpriszt,
tartva kezekben az én díjamat?⁹ Azt ni, bizony!

---

⁵ Lehetséges, hogy egy másik költő, a szamoszi Menekrátesz muve.

⁶ Az erekióban lévő nemiszervét.

⁷ Így kezdődik Hésziodosz az *Istenek születése* című tankölteménye.

⁸ Az *Iliász* illetve az *Odüsszeia* kezdő szavai.

Emlékezhetsz jól, hogy régen az Ída hegyén, fent
Párisz legszebbnek *engem* ítelt csakis ám!
Pajzsod meg lándzsád a tiéd – de a díj az enyém itt!
...S éppen elég volt egy háboru – alma miatt.

10. 122. Lukilliosz: Sok dolgot tud az Ég

Sok dolgot tud az Ég megtenni – akár hihetetlen:
hisz kicsiket felemel, s földre ledönt nagyokat.
Nagyképűséged meg a gőgöd is abbahagyatja,
vagy hozzád vág egy nagy telizsák aranyat.
Kákát és mályvát nem bántja, miközben az órjas
tölgyfát és a platánt földre ledönti a szél.

---

⁹ Athéné szobra egy almát tartott a kezében – amely viszont Küpriszt, vagyis Aphroditét illeti, hiszen korábban a trójai Párisz neki nyújtotta, mint a legszebb istennőnek.

Az alább következő versek az *Anthologia Palatina* 11. könyvéből valók, ahol a lakomai illetve a szatirikus epigrammák találhatók.

11. 01. Nikarkhosz: Gyászos eset

Hat kancsó bort vitt Apodisziosz ünnepi célra
s megbotlott, elesett... így mi ma gyászban ülünk.
“Kentaurok végét is a sok bor okozta!”¹⁰ – Nekünk is
bárcsak okozhatná! Ámde kifolyt az egész!

11. 07. Nikarkhosz: Kharidémosznek az emberi természetről

Senkise bírja ki, hogy mindig pusztán feleségét
dugja, hogy ez legyen a szívbeli élvezete.
Mert ez az emberi természet: friss húsrá sovárog
és ugyanígy keresünk folyton egy új vaginát.

11. 09. Alexandriai Leonidász: A jóllakott

Mért tálalsz te elém (miután teletömtem a gyomrom
mindenfélével) marhaszegyet, malacot?
Annyira hasznos mint az eső – miután learattak,
annyira értelmes mint kikötőben a szél.

11. 10. Lukilliosz: Lakomai szabály

Bár tudod azt, Aulosz, milyenek lakomáim, ezentúl
új törvény született: védd az eszedbe, ha jössz.
Lírikusoknak nincs helyük itt, s verset ne is említs,
mert tilos itt minden szépirodalmi szöveg.¹¹

11. 11. Lukilliosz: A vendég és a “kara”

Nem gondoltam, Epikrátész, hogy karvezető vagy,
és hogy a kórusod is bárhova elcipeled.
Téged hívtalak – ám szolgálid tánckara is jött,
és adogatsz mindent hátra nekik szabadon.

---

¹⁰ A kentaurok, mivel korábban nem ismerték a bort, úgy lerészegedtek egy lakodalmon, hogy elrabolták a menyasszonyt, s emiatt háborúba keveredtek az emberekkel.

¹¹ Martialis is gyakran panaszkodik, hogy túlságosan elharapózott abban az időben a lakomákon való versolvasás.

Üljenek inkább ők a helyünkre: mi majd odaállunk
hátra mögéd, s mi leszünk szépen a szolgálai kar...

11. 13. Ammiánosoz: A halál

Múlik a nap meg az éj, s az eszünkbe se jut, hogy
bármikor eljöhet ám majd a Sötét Uraság.
Van kit eléget, amaszt felfűjja, a harmadikat meg
elsorvasztja – de hát mindnek enyészet a vég.

11. 14. Ammiánosoz: Kőágy

Proklosz meghívott a minap lakomázni, pihenni –
csakhogyz egy Gorgó- vagy Niobé-szerű¹² ágy!
Rajta a párnák mind kőből vannak kifaragva:
Proklosznál kőből áll az ebédkerevet.¹³
Hogyha hamar fel nem kelek onnan e párna-kövekről,
úgy a koporsóm meg sírkövem ott, az az ágy.

11. 15. Ammiánosoz: Halál ábécérendben

Hogyha a terved mindegyik alfa-betűjű szenátort
sírba helyezni,¹⁴ öcsém, Lúkiosz – én segíték!
Ám ha az ábécé számít neked és nem az ember,
közlöm: mostantól Órigenész a nevem!

11. 16. Ammiánosoz: A két hős katona

Küllosz meg Leurosz két thesszál lándzsahajító:
s Küllosz az első ha lándzsahajítani kell...¹⁵

11. 17. Níkarkhosz: A kertész új neve

Egyszerű kertész volt a szegény Sztephanosz, de ma szert tett
sok-sok pénzre s egy új névre: Philosztephanosz
lett ő, megtoldván ami volt négy úri betűvel.
Persze idővel majd Hippokratippiadész

---

¹² A mitológiaiabeli Gorgó mindent kővé változtatott, Niobé viszont maga változott azzá.

¹³ Valójában a kerti tricliniumok (hármass ebédlőkereketek) gyakran készültek kőből (éppen ezért máig megmaradtak, pl. Pompejiben), de ilyenkor persze vastag párnázattal kellett burkolni őket.

¹⁴ Feltehetőleg: mint a kezelőorvosuk.

¹⁵ Értsd: ha csak meglátja az ellenséget úgy megijed, hogy azonnal eldobja a fegyvereit...

lesz, sőt fényűzőn: Dionüsziozöldrutadórosz.
Ám a piactéren egy neve lesz: Sztephanosz.

11. 18. Nikarkhosz: Az önálló nő

Egy kis lánygyereket szült – meg se foganva – Philainisz
Héliodórosznak... Így alakult a dolog.
És amikor zaklatták, hogy csak lány ez a gyermek,
hat nap után így szólt: “Íme, fiam született.”
Kell ide Búbasztisz?¹⁶ Ha a nők így szülnek ezentúl
fogja az istennőt bárki becsülni vajon?

11. 20. Antipatrosz Thesszaloníkeusz: Kallimakhosz és követői¹⁷ ellen 1

Tűnjetek innen akik tűzről, halról, köpönyegről¹⁸
zengtek, költőcskék, tüskeszedő¹⁹ locsogók,
kik szavaink rendjét lesítek csupa csúr-csavarással,
szent forrásokból ócska vizet meritők.
Arkhilokhosz meg a hősi Homérosz²⁰ napja van itt ma:
és italáldozaton vízvedelő ne legyen!

11. 23. Antipatrosz Szidóniosz: Bor és halál

Gyorsan jó a halál: a horoszkópom kijelenti.
Elhiszem én, jól van. Ám de kit érdekel ez?
Mert Hádészba mi mind ugyanarra megyünk le. Esetleg
én hamarabb kerülök Mínosz urunkhoz, igaz!
Rajta, igyunk! Hisz a bor könnyíti utunk: ez a “ló” itt;
s szűk mellékúton megy le a sok “gyalogos”...

---

¹⁶ A születést segítő egyiptomi istennő.

¹⁷ Az alexandriai könyvtárban filológusként is tevékenykedő Kallimakhoszt (Kr. e. kb. 310–240), aki a költészet megújítója volt a hellenisztikus korban, igen sokan támadták a “hüvös intelligenciával megírt”, túl aprólékosnak, tudákoskodónak tartott versei miatt.

¹⁸ Vagyis a tudóskodó, tárgyakat, állatokat leíró költők.

¹⁹ Vagyis akik nem a gyümölcsöt, hanem a tüskét szedegetik egy növényről – tehát a versekben nem a szépséget, hanem a hibákat keresik.

²⁰ Akik mindig érzellemmel telve írtak igazi emberekről.

11. 24. Antipatrosz Szidóniosz: A Helikón nevű pohárnokra

Ó, te boiót Helikón, késztetted hús vizeiddel
mézédesszavakat szólani Hésziodoszt.²¹
Egy forrásom van nekem itt most: némi latin bort
önt nekem egy szolgám, mely nevedet viseli.
Én szívesebben iszom meg az egyetlent, amit ő ad,
mint az ezernyi, amit nagy Helikón, magad adsz.

11. 30. Philodémosz: Öregedés

Ó, régen birtam, te nagy Aphrodité, tizenötször,
most meg egész éjjel egyszer alig birom én.
S ajjaj az egy is olyan rövid, és félig sikerül csak,
S Termerosz²² összetörött tőkfeje lett az enyém...
Ó, jaj öregkor, jaj mire vagy képes velem eztán,
hisz csak most jöttél s máris a sírba viszel!

11. 31. Antipatrosz Thesszaloníkeusz: Amitől tartok

Nem rémítenek engem a rossz csillagzatok és a
hullámok se, amint zúgnak a szikla körül,
s dörgés, villámlás a magasból. Ám a gonoszság
s mindent megjegyző bort-nem-ivók nagyon is!

11. 34. Philodémosz: Változnak a vágyak

Már a fehér ibolyák koszorúja, a khioszi bor, meg
lantszó és hozzá szíriabéli kenőcs,
újra tivornyázás, bőszt prostituált ölelése
nem kell! Undorodom és beleőrülök így!
Inkább nárciszokat hordjak fejemen, s fuvolákat
halljak, sáfránnyal kenve a karjaimat,
és Mitüléné jó bora mossa a torkomat inkább,
s elvegyek inkább egy szép szüzet, otthonülőt.

11. 35. Philodémosz: Mi kell a vacsorához?

Retket Arisztarkhosz, sózott halat Artemidórosz,
kis hagymákat fog hozni Athénagorász,
és májat Philodémosz, Apollopánész szeletelt húst,

---

²¹ Hésziodosz és a későbbi költők a Helikón hegyén lévő múzsai forrásból nyernek ihletet.

²² Mítikus rabló, aki a fejével, mint faltörő kossal ölte meg az embereket – amíg Thészeusz össze nem törte az ő fejét is...

tegnapról van még pár darab, ennyi elég.
Szolga, eredj, hozz bort, szandált, olajat, koszorúkat:
tizedik óra²³ ha jön, mindezek itt legyenek!

11. 37. Antipatrosz Szidóniosz: A hajléktalan

Itt van az ősz immáron, Epiklész; látszik az égen
fent az Ökörhajcsár-csillag: az Arkturosz is.
Szőlőtőkéknek metszőkés jár az eszükben,
s hajlékot raknak télre az emberek is.
Ám tenedek nincsen gyapjúköpenyed s meleg alsód:
lassanként megfagysz, szidva a csillagokat.

11. 39. Makedóniosz Thesszaloníkeusz: Kiábrándulás

Egy nőről – vele ittam az este! – pikáns sztori terjeng.
Hé fiu, azt a kupát törd darabokra hamar!²⁴

11. 41. Philodémosz: Az utolsó örület

Hétszer léptem túl harmincadik évemen immár:
sorsom könyve tehát ennyi lapot veszített.
Láthatod, őszbe vegyültek a hajszála fejemen már,
Xanthippé: egy bölcs kornak a hírnőkei.
Ám engem most is csak a tánc meg lant szava izgat,
s folyton sóvárgó szívem a tűz hevíti.
Húzzaok egy záróvonalat rögvest ide, múzsák
úrnőim: végső örüitem ma e lány.

11. 43. Zónasz: Agyagkupa

Tölts és add a kupát! Agyag? Az jó: onnan eredtünk,
és majd ott nyugoszunk, hogyha letelt az időnk.

11. 44. Philodémosz: Meghívó Epikurosz születésnapjára

Holnap, jó Písóm, a kilencedik óra után vár
egyszerű házában, társad, a versszerető:
húszadikán születésnapot ül. Ha hiányolod ott majd
főve a tögyet, s a khioszi Bakkhosz-italt,
hű társakra találsz és mézédesszavakat kapsz,
többet s jobbat mint rég a phaiák szigetén.

---

²³ Vagyis a napnyugta előtt két órával, mivel az ókoriak a nappalt tizenkét órára osztották.

²⁴ Amelyből tegnap az a nő ivott.

S hogyha törődnél ám, Písóm, velem addig is, akkor
gazdag ebéd lesz, s nem egyszerű húszadikán.

11. 51. Ismeretlen: Élvezd az időt

Élvezd jól ki időd. Minden csak romlik amúgyis:
egy pár hónap alatt egy gida bak lehet ám.²⁵

11. 55. Palladasz: Bor és szív

Adj innom! Bakkhosz leve mindig elúzi a gondom,
s felmelegíti kicsit bús, vacogó szívemet.

11. 61. Makedóniosz konzul: Ostoba orvos

Állt betegágyamnál fő ellenségem az orvos,
és eltiltotta tőlem a Bakkhosz-italt.
Meg hogy: igyak vizet! Ostoba fickó ő, aki azt sem
tudja: Homérosz is azt mondta, erőt ad a bor.

11. 67. Mürinosz: A kikapós öregasszony

Négyszáz év ugye sok? De neked duplája az évek
száma, ledér Láisz, varjukorú Hekabé,
Szíszüphosz ős-öreganyja, ikerhuga Deukaliónnak.²⁶
Fesd be csak ősz hajad és bárki neked “tata” lesz.

11. 68. Lukilliosz: Fekete haj

Némelyek azt mondják, hajadat, Níküllá, te fested.
Nem! te koromfeketén – vetted a hajpiacon.

11. 69. Lukilliosz: Festett haj 2

Szürke haját átfesti Themisztioné, ez a vénség.
S nem lett mégse *nagyon jó*... hanem egy *nagyanyó*.

11. 70. Alexandriai Leonidász: Philinosz két felesége

Ifju Philinosz öreg nőt vett feleségül, öregként
meg húszéves lányt. Így sose megfelelt.

---

²⁵ Értsd: a fiúszerezők gyorsan felnőnek.

²⁶ Láisz: híres hetéra neve; Szíszüphosz, Deukalión (a görög “Noé”): itt az ősi időkben élt elődeink.

Régen meddő földbe vetett, így gyermeke nem lett,
s most meg más teszi ezt. Kárbaveszett az egész!

11. 71. Nikarkhosz: Az öregasszony

Legszebb éveiben jár Níkonoé? Igen, így van:
ebben járt mikor itt Deukalión²⁷ vize folyt.
Semmi tudásunk nincs akkorról – ám a koráról
tudjuk: nem férjet kéne keresnie... sírt!

11. 73. Nikarkhosz: Az öregasszony 2

Szép öregasszony (ugyan ki tagadja) tudod, fiatalként
mindig kapta a pénzt, most pedig ő fizet ám.
Látni fogod, nagyon is profi. Hogyha van innivalója
megtesz a kedvedre bármit, amit csak akarsz.
Mert megiszik – ha hagyod – három vagy négy kupa bort és
kezdődik vele egy durva “ereszd a hajam”!
Rádragad és karmol, szügieskedik. És ha fizetnek
elveszi – ám ha nem, úgy megteszi ingyen is ám.

11. 74. Nikarkhosz: A süket öregasszony

Dobd ki a házadból, Oneszimosz, e töksüket asszonyt,
kérlek Zeuszra, nagyon rettenetes nekem ő.
Kértem tőle a múltkor is egy harapás puha sajtot,
s nem sajtot: *sajtot* hoz be a némbér ide.
Aztán fáj a fejem nagyon, erre metélt ruta kellett:
elmegy, visszatotyog, s nála *kefält ruha* van.
Bort akarok – *port* ad; mikor éhesen enni szeretnék,
s kérek némi lepényt – hoz nekem *éji edényt*.
Hogyha ecet kell, kapsz *ecsetet*, de ha éppen ecset kell
kapsz ecetet – bármit szólsz, sosem érti meg ő!
Nem leszek én egy vén banya kedvéért kikiáltó,
s kint a mezőn se fogom hangomat edzeni én!

11. 75. Lukilliosz: Az ökölvívó elváltozása

Caesar,²⁸ másképpen nézett ki Olümpikosz eddig:
volt neki orra is és homloka, álla, füle.²⁹

---

²⁷ Lásd a 11.67. vershez írt jegyzetet.

²⁸ Nero császár.

²⁹ Több ábrázolás (festmény és szobor) fennmaradt ökölvívókról, akiknek arcán, fején jól látszanak a (gyakran szögekkel kivet) bokszesztyúk nyomai.

Ámde ökölvívóként elvesztette az összest,
sőt az örökségből bátyja kitúrta minap,
arcképpel bizonyítva be róla, hogy ő idegen: nincs
semmi hasonlóság közte s az öccse között.

11. 76. Lukilliosz: Megfordított mítosz

Hát ilyen ábrázattal, Olümpikosz, arra vigyázz, hogy
bármilyen tükröszerűen tiszta vizet te kerülj!
Mert Narkisszoszként végzed: meglátod az arcod,
és a halálba fogod menten *utálni* magad.³⁰

11. 77. Lukilliosz: Az ökölvívó arca

Húsz év múlva mikor hazatért épségben Odüsszeusz,
látva felismerte Argosz, a vén kutya őt.
Ám téged Sztratophón, az ökölvívásod után meg
senkise ismer fel: emberi lény, s kutya se.
Megzavarodsz magad is, ha tükörben látod az arcod,
s eskü alatt vallod: “Nem vagyok én Sztratophón.”

11. 78. Lukilliosz: Az ökölvívó arca 2

Arcod akár egy rosta, Apollophanész, igen az lett,
vagy molyrágta papír széle is éppen ilyen,
vagy pedig egy nagy hangyaboly: összes járata ott van;
hangjeggyel teleírt kottalap az netalán?
Nem kell már félned: ha megütnek az arcodon úgysem
látszik azon – nem fér másik ütésnyom oda.

11. 79. Lukilliosz: A visszavonult ökölvívó

Már nem ökölvívó Kléombrotosz – ám feleséges,
s többször üt ki ma, mint régen a versenyeken.
Mert tenyeres-talpas neje Iszthmia és Nemeé³¹ is
s otthona borzasztóbb, mint az Olümpia volt.
Hogyha kicsit pihen is, jön azonnal az új menet, aztán
helyt kell állnia mint férj – s kikap így is-ugy is.

11. 80. Lukilliosz: Az ökölvívó szobra

Versenytársai ezt a szobort állítva köszöntik

---

³⁰ A mítosz szerint Narkisszosz, a víztükörben megpillantva az arcát, *beleszeretett* saját magába, és ez okozta a halálát.

³¹ Az olümpiaihoz hasonló két versenyjáték színhelyei.

Ápisz ökölvívót – mert nem ütött nagyokat.

11. 81. Lukilliosz: Az ökölvívó emléktáblája

Összes ökölvívó versenynek részese voltam
itt a görög földön: Androleósz a nevem.
Piszában³² szememet hagytam, fületem Plataiában,
és eszméletemet Delphoi versenyein.
Dámoklész az apám, meg a többi barát a homokból
megcsonkítva, alig élve cipelt haza ott.

11. 82. Nikarkhosz: Kharmosz a futó

Kharmosz elindult egy hatfős nagy versenyen és ott
célba (csodálatos – ám tény!) hetedik helyen ért.
“Hat főből hetedik?” – kérdeznéd? Társa követte
öltönyben s kiabált: “Fuss!” – s megelőzte az is.
Zóilosz, így lett csak hetedik. De ha lenne barátja
még kettő, akkor ő a kilencedik ott.

11. 83. Lukilliosz: A futó

Lám, Eraszisztrátoszt, a futót, ha a Földanya reng, az
sem mozdítja meg a rajthelyen állva sehogy.

11. 84. Lukilliosz: A vesztes büszkesége

Gyorsabban nem esett el más ellenfeleim közt,
lassabban se futott senkise mint ahogy én.
Diszkoszt nem dobtak soha még ennél közelebbre,
láb nem ugort rövidebb távra. Lefőz a gerelyt
vetve a béna is ám. Első vagyok én, ki elérte
hogy pentatlonban ötször utolsó legyen.³³

11. 85. Lukilliosz: Markosz, a fegyveres-futó

Éjfélig se futott be a célba a hoplita Markosz,
bár befejezték már közben a versenyeket.
Rázárták az egész stadion kapuit, hisz az örök
azt hitték, ő is egy fogadalmi szobor.
S egy év múlva, mikor kinyitották, egy stadionnyi
hátránnyal sikerült végre beérnie csak.

---

³² Vagyis Olümpiában.

³³ Az akkoriban divatban lévő, a győzelmekkel “büszkélkedő” feliratok paródiája.

11. 86. Ismeretlen: Periklész a futó

Senkise tudja kiszúrni vajon fut-e, áll-e Periklész
versenyzés közben. Rettenetes csiga ez!
Már elhalt a sorompó hangja fülünkben,³⁴ a győztest
épp koszorúzzák – s ő egy darabot se haladt.

11. 87. Lukilliosz: Az öles ember

Órjas Tímomakhosz helyiségei hétölesek mind,
és ha a padlóján fekszik, ez éppen elég.
Ám ha felállni akarna netán, a tetőbe lyukat kell
vágni a szolgálknak: ölnyi lyukat legalább.

11. 88. Lukilliosz: Megismételt mítosz

Mert felkapta a törpe Erótionunkat a szúnyog,
“Jaj, mi ez?” – így kiabált – “Zeusz atya égbe emelsz?”³⁵

11. 89. Lukilliosz: Abszolút kicsi

Pöttöm Hermogenész bármit ha kiejt a kezéből,
azt kampós bottal kell odahúznia le.

11. 90. Lukilliosz: A törpe halála

Rémesen összeveszett apjával Markosz, a törpe:
szilvماغot keresett s arra kötötte magát.

11. 91. Lukilliosz: A vézna öngyilkossága

Egy nádszál tetejére felül, Sztratoníkosz a vézna
hajszaát hurkolt s erre kötötte magát.
Csakhogy a súlya kevés, nem elég, hogy lógjon a nádon,
és bár szélcsend volt, körbelebegte csupán.

11. 92. Lukilliosz: A vézna halála

Gájosz a vézna, szegény, a minap kilehelte a lelkét,
ám nincs teste, amit sírba helyezni lehet.
És amidőn lekerült a sötét Hádészba, ahogy volt,
Gájosz a legvéznaabb árny valamennyi között.

---

³⁴ A sorompó a futóverseny indítószerkezete. Ez a sor egy szó híján megegyezik 119. vers egyik sorával.

³⁵ A mítosz szerint a szép Ganümedészt Zeusz sas formájában ragadta el, hogy a pohárnokává tegye.

Fent meg üres ravatalt vittek csak a vállukon, arra
volt ráírva csupán: “Gájosz a holt tetem itt.”

11. 93. Lukilliosz: Abszolút vékony

Csöpp Epikúrosz-atomba³⁶ fejtelt bele Markosz, a vézna
és átfért a lyukon, mit közepébe ütött.

11. 94. Lukilliosz: Abszolút vékony 2

Kürtöt akart éppen megfűjni ma, Markosz, a vézna,
és belecsúszott ő, fejjel előre, oda.

11. 95. Lukilliosz: Újjászületett hősök

Alvó kis Makrónt,³⁷ épp nyár idején, a bokánál
fogva odújába húzta be egy kiséger.
Ámde legyűrte a pusztá kezével a szörnyeteget, s szólt:
“Új Héraklészed, Zeusz atya, itt vagyok én!”

11. 96. Níkarkhosz: Modern hárpia

Nem zaklatták Sztümphalosz és Árkádia népét
bűzös szörnyetegek úgy, ahogy engem e tíz
semmirekellő hárpia.³⁸ Eltakarodtok előlem
szánalmas hullák, nappali bőregerek!

11. 97. Ammiános: Egy külön város a különnek

Kell Sztratonikosznek külön egy város – nem elég ez.
Vagy pedig épp minekünk kellene egy külön új.

11. 98. Ammiános: Város és metropolisz

Nem lesz metropolisz, csak mert a poliszt a lakói
így hívják. S főleg: hogyha nem is polisz ez.

---

³⁶ Hogy az egész világ a létező legkisebb részekből, az oszthatatlan atomokból áll, mi elsősorban Demokritoszhoz kötjük, de az ókorban sokkal nagyobb hatású Epikúrosz is ezt hirdette.

³⁷ A név jelentése: nagy.

³⁸ Az árkádiai Sztümphalosz mocsarában lakó emberevő madarakat Héraklész ölte meg, a hárpiai pedig madártestű, asszonyarcú lények, amelyek Phineusz királyt gyötörték. Nem tudjuk kikre utal Níkarkhosz ezzel a verssel – valószínűleg a kritikusaira...

11. 99. Lukilliosz: A vézna viszontagságai

Proklosz a vézna, minap megfújta a tűz parazsát és
hopp, elvitte a füst, rögtön az ablakon át.
Nagy nehezen felhőbe evickélt át, s lejutott, de
megsebesítette közben ezernyi atom.

11. 100. Lukilliosz: Úszni nehéz

Annyira könnyű a kis Gájosz, hogy képtelen úszni,
míg nem húz ólmos vagy csupakő-papucsot.

11. 101. Lukilliosz: A vékony lány

Védve legyezgetvén Démétriosz Artemidórát,
– könnyű a lány –: a huzat messzire vitte szegényt.

11. 102. Níkarkhosz (Ammiános?): A sovány és a tű

Egy tüskét tűvel szedvén ki sovány Diodórosz,
jól megszúrta – a tű? Á, nem, a lába a tűt.

11. 103. Lukilliosz: Epikürosz tévedése

Minden atomból áll, ami van, mert nincs az atomnál
kisebb semmisem – így írt Epikürosz, a bölcs.
Mert Diophantészt nem láthatta! Ha látja, leírná
hogy diophantészből áll – hiszen ő a parány.
Vagy pedig azt írná: atomokból áll a világ, ám
kis diophantészből állnak a csöpp atomok.

11. 104. Lukilliosz: Menesztrátosz és a hangya

Egy hangyán lovagolva Menésztrátosz (s elefánt volt
őneki!) hirtelenül földre zuhant a szegény.
Összetiporva utolsó mondata volt: “Te Irígység!
Ó, emiatt pusztult el Phaetón maga is.”³⁹

11. 105. Lukilliosz: Eumékiosz, a Nagy

Épp Eumékioszért, a Nagyért mentem – hova tűnt el?
Egy kis csésze alatt (karja kitárva) aludt...

---

³⁹ Phaetón, Héliosz, a napisten fia, kölcsönkérte apja szekerét, hogy ő tegye meg meg
vele a napkorong égi útját, ám olyan ügyetlenül hajtott, hogy katasztrófát okozott a
földön, ezért Zeus haragjában villámmal sújtotta.

11. 106. Lukilliosz: Khairémón, a kicsi

Fent magasan lebegett, mivel épp felkapta a szellő
Khairémont: könnyebb, mint a szikár falevél.
Tán belebegné így az egész levegőget, ám egy
pókhálóba szorult lába, ezért elakadt.
Öt teljes napig is himbálózott azon ott fent,
és hatodik nap jött csak le a pókfonalon.

11. 107. Lukilliosz: Khairémón, a kicsi 2.

Földre zuhant egyenest, laposan kiterülve a hátán
Khairémón, akit egy nyárfalevél leütött.
S fekszik a földön, akár Titüosz,⁴⁰ vagy akárcsak a hernyó,
és nádszálvékony teste a földbe lapul.

11. 108. Julianus Apostata(?): Konón és felesége

Konón két láb magas, de házastársa négy.
Lefekve éjjel lábuk egy vonalban van:
találd ki, arca meddig ér Konónnak így.

11. 109. Ismeretlen: A törpe

Kis Démétriosz annyira csöpp: nem bír lehajolni,
s fekszik a földön, mert állni se bír sehogyan.

11. 110. Nikarkhosz: A három vészna versenye

Három vészna vitázott s versenyzett a minap, hogy
vajh melyikük véznább véznakirály közülük.
Elsőként Hermón cérnát fűzött be a tübe,
s közben a tűn átbújt egyszerűen maga is.
Másodikuk, Démász, egy pókhálóba ragadva,
pókfonalon lengett erre meg arra lazán.
Szószipatosz beleszólt: “Győztem, koszorúzzatok engem:
bár látsum, de csupán csak levegő vagyok én.”

11. 111. Nikarkhosz: A vészna halála

Pók fonalára akarta magát Diophantos, a vészna
fellógatni minap – és sikerült neki ez.

---

⁴⁰ Titüosz, az óriás, Létó megbecstelenítése miatt zuhant a Hádészba, s ott a földön elterülve kénytelen túrni, hogy keselyűk marcangolják a máját.

11. 112. Nikarkhosz: Démosztrátosz és a szemorvos

Még mielőtt a szemedre kenőcsöt kenne Dión, mondó:
“Ég veled ó, napfény!” – mert ügyes orvosod ő:
Nem csak hogy kezelése után vak Olümpikosz, ám még
hű arcképe szemét is kiütötte Dión.

11. 113. Nikarkhosz: A szobor és az orvos

Zeusz szobrához nyúlt minap épp csak Markosz, az orvos,⁴¹
s bár szobor és Zeusz az – mára a sírba került.

11. 114. Nikarkhosz: A jós és az orvos

Hermogenész orvosnak a csillagjós Diophantosz
ezt mondotta: “Kilenc hónapig élsz te csupán.”
Az mosolyogva felelte: “Kilencet várna Szaturnusz,⁴²
úgy látod? De amit én teszek az sebesebb.”
És a kezével csak hozzáért, s lám Diophantosz
– mást megijeszteni vélte – ő maga halt bele most.

11. 115. Nikarkhosz: Átok és orvos

Ellenséged akad, Dionüsziosz? Úgy sose átkozd
Harpokrátész vagy Ízisz⁴³ igéivel őt.
Nem kell más istent se idézned: szólj te Szimónnak,
s lásd milyen egy isten, és e Szimón ereje.

11. 116. Nikarkhosz: Az új Eurüsztheusz

Héraklészt, a nagyot, Hádészba leküldte, a mélybe
Eurüsztheusz⁴⁴ egykor – mondja a régi rege.
És most Ménophanész odaküldene engem, az orvos:
új neve Eurüsztheusz lesz, sose Ménophanész.

11. 118. Kalliktér: Az ügyes orvos

Nem vágott eret ám Pheidón, sőt meg se tapintott,
mégis meghaltam – mert csak *eszembe jutott*...

---

⁴¹ Az ókori orvosviccek szerint az orvosok csak rontanak a beteg állapotán, sőt ők maguk okozzák a betegséget, akár pusztán az érintésükkel.

⁴² A Szaturnusz bolygó (amelyet a görögök Kronosznak neveztek) baljóslatúnak számított.

⁴³ Egyiptomi istenek, akik nagy szerepet játszottak a népi babonákban.

⁴⁴ A király, aki mindenféle halálos küldetést bízott Héraklészre.

11. 119. *Kalliktér: A gyors orvos*

Hogy purgálta vagy éppen megfojtotta az orvos
ezt az öreg nőt, nem tudni – de gyors, fenemód!
Épp elhalt a beöntés hangja fülünkben, a teste
már ravatalra került, s kész a halotti tor is.

11. 120. *Kalliktér: A kezelés vége*

Szép egyenesre kinyújtani próbálván Diodórosz
meghajlott hátát, akkora nagy köveket
tett Szóklész fel a görbe gerincre, hogy összelapulva
meghalt ő – de igaz: háta ma szálegyenes.

11. 121. *Kalliktér: Az orvos mentsége*

Megműtötte-megölte Akesztoridészt Ageláosz.
“Hogyha tuléli” – legyint – “félkezü lenne szegény.”

11. 122. *Kalliktér: Az orvos és betegei*

Öt betegét megműti Alexisz, ötöt beken írral,
ötnek eret vág és ötnek adott porokat.
Egy nap volt az övék, egy gyógykezelő – ma meg egy pap,
egy sír, egy Hádész, s egy temetői beszéd.⁴⁵

11. 123. *Hédülosz: Az orvos hatalma*

Ágisz Arisztagorászt sosem érintette kezével,
mert mielőtt megjött halt meg Arisztagorász
Képes ilyenre akármi növényzet?⁴⁶ Hát a koporsós,
s ágiszi rózsa-füzér és a virágkoszorúk.

11. 124. *Nikarkhosz: Az új lélekvezető*

Átutazó, mit akarsz megtudni?” – “Ki fekszik e sírban?”
Mind, kit a napfényből Zópürosz elragadott:
Dámisz, Arisztotelész, Démétriosz, Arkesziláosz,
Szósztratosz és mások, végig egész az uton.
Pálca a kézben, a lábain is tán szárnyas a szandál:

---

⁴⁵ E vers utalás a Szimónidésznek tulajdonított közismert epigrammára (7.650b) mely egy hajótörés áldozatainak állít emléket: Türrén tengeren át Phoibosznak véve a termést / eltemetett egy sír, bárka s a víz titeket.

⁴⁶ Értsd: mérgező növény.

mint Hermész vezeti mélybe a lelkeket ő.⁴⁷

11. 125. Ismeretlen: Az orvos és a hullavivő

Orvosló Krateász Dámónnal, a hullavivővel
létesített egy jó s kölcsönös üzletet is.
Dámón elcseni szépen az új köpenyét a halottnak,
s átveszi mindegyiket társa, a jó Krateász.
És viszonozza hamar Krateász: a halotti ruhákat
küldheti újra megint vissza a sok betegén.

11. 127. Polliános: A megszállott költő

Múzsák közt gonosz is van? Téged ilyen tehetett csak
költővé: folyton írsz, kritikátlanul írsz.
Írjál, folytasd csak: mi hiába kívánjuk, e bajnál
csúnyább örületet úgyse tud adni az ég.

*11. 128. Polliános: Egy rossz költőhöz, aki csak azért győz egy versenyen,
mert a többiek még rosszabbak*

Én örülök, Flórosz!⁴⁸ Ha nem, úgy versláb legyek egyből:
egy versláb, amelyet nyújtasz a kínpadodon.
Úgy örülök, bizony én a *szerecsés* versenyen elnyert
szép koszorúdnak, mint – zsenge malachusinak.
Hát sose csüggedj el, Flórosz, légy újra vidámabb:
győzhetsz ily módon még stadionban is ám.

11. 129. Kereálisz: A költő betegsége

Iszthmia-játékon⁴⁹ megijedt a poéta a többi
versenyzőtől, s szolt: “Most a *pariszthmia* sújt...”
Elmegy a Püthia-játékokra – de ott megijedve
már nem mondhatja: “Most parapüthia sújt.”⁵⁰

11. 130. Polliános: A ciklusos költők ellen

Gyülölöm én a Homérosz-utánzó ciklusos íróit,⁵¹

---

⁴⁷ A pálcás, szárnyas szandálú Hermész dolga volt az elhalt lelkeket az alvilágba vezetni. E fiktív sirvers szerint Zópürosz, az orvos, vezeti a halálba az embereket.

⁴⁸ Lehetséges, hogy a 2. századbéli, Hadrianus császár kortársaként élt Florus nevű költőről van szó?

⁴⁹ A nagy sportrendezvények helyszínein költői versenyeket is rendeztek.

⁵⁰ A pariszthmia a mumpsz. Parapüthia nevű betegség persze nincs.

verstolvajt, aki így ír. “iziben, kicsinyég”.
Én az elégia mellett állok, s egy szava sem kell
Partheniosznak vagy Kallimakhosznak ezért.⁵²
“Hosszufülű állat” legyek én is, hogyha leírnék
ily sort: “boglárka, sárga virág, folyami”
Ám szégyentelenül csupaszítgatják le Homéroszt
költőcskéik, írván: “Múza, dalolj haragot”.

11. 131. Lukilliosz: Négy csapás

Még ama Deukalión⁵³ minden befedő özön-árja,
s tűzforró kocsiján földreeső Phaetón⁵⁴
sem volt szörnyűbb, mint ha dalol Potamón, a poéta,
és operál bőszen Hermogenész, a sebész.
Lám, amióta világ a világ négy szörnyű csapás jött:
Deukalión, Phaetón, Hermogenész, Potamón.

11. 132. Lukilliosz: Ifjú költők sorsa

Gyűlölöm azt, aki ifju poétában soha nem lel
csepp örömet se, pedig tán “haragot dalol”⁵⁵ az.
Hogyha nem oly vén mint Priamosz,⁵⁶ nem tökkopasz és nem
hajlott hátú, az úgyse tud írni se hát?
Caesar,⁵⁷ hogyha ez így van – atyánk Zeusz ím’ a tanúm rá –
akkor a bölcsesség, mind csak a sérveseké!

11. 133. Lukilliosz: A fűzfapoéta halála

Eutükhidész, a poéta halott. Meneküljön a többi
hulla: sok ódával megy le ma Eutükhidész.
Merthogy a máglyáján, ahogy óhajtotta, elégett
tíz lant és harminc láda megírt opusz is.⁵⁸—
Íme, Kharónnál⁵⁹ vagy? Hova menjen a hulla ezentúl,

---

⁵¹ Vagyis azokat, akik Homéroszt utánózva eposzokat írnak, amelyekkel teljessé teszik a trójai háborúval foglalkozó ciklust.

⁵² Partheniosz közelebbről nem ismert (talán tőle idéz a következő sorban a költő), Kallimakhoszról lásd a 11. 20. vershez írt jegyzetet.

⁵³ Lásd a 11. 67. vershez írt jegyzetet.

⁵⁴ Lásd a 11. 104. vershez írt jegyzetet.

⁵⁵ Utalás Homérosz eposzára: így kezdődik az *Iliász*.

⁵⁶ Az *Iliász*ban is szereplő vén trójai király.

⁵⁷ Nero császár, aki szintén “ifjú költőnek” tarthatta magát.

⁵⁸ Azok a tárgyak, amelyeket a halottal együtt égettek el, vele mennek az alvilágba.

⁵⁹ A révész, aki átvitte a holtakat a Hádészba.

hogyha a Hádészben ott csücsül Eutükhidész?

11. 134. Lukilliosz: Válasz egy fűzfapoétának

Kezdjük, Héliodórosz? Ilyet játsszunk mi ezentúl?

Verseny a versekkel, Héliodórosz, igen?

“Lépj közelebb, hogy a vég küszöbét gyorsabban elérjed”⁶⁰
nálad fárasztóbb és fecsegőbb leszek én.

11. 135. Lukilliosz: Elég a gyászdalokból!

Jaj, ne! Elég már, Markosz, elég, ne sirasd a fiúdat!

Értem sírj: inkább én vagyok itt a halott.

Most nekem írv gyászdalt, hóhér, nekem írv ma keseregőt,
mert e halált a te sok versed okozta nekem.

Hát a halott fiu kedvéért bűnhődjek-e én az
írótoll s a papír felfedezője helyett?

11. 136. Lukilliosz: Elég az eposzokból!

Nem volt még gonoszabb fegyver soha emberi kézben,

s nem támadtak meg senkit ily orvul, ahogy

engem hirtelenül, Kallisztrátosz lerohantak
rettenetes gyilkos hexameter-soraid.

Fűjj fegyvernyugvást, kérlek, hadaidnak azonnal:
békéért könyörög könnyeivel Priamosz.⁶¹

11. 137. Lukilliosz: A lakoma közben felolvasó házigazda

Adtál egy nyers marhaszeletkét, Héliodórosz,

s két kupa lőrét (az volt csak a *nyers* igazán!),

majd nyakonöntöttél suta versekkel. Mi a vétkem?

Csak nem Hélioszé volt ez a marha netán?

Bűnhődjek! Dobjál be a tengervízbe azonnal.⁶²

Messze a tengerpart? Akkor a kútba velem!

11. 138. Lukilliosz: A nyelvtantanár hatása

Héliodórosz a grammatikus ha eszembe jut, akkor

rosszul fűzöm a szót, nyelvem akad, s hebegek.⁶³

---

⁶⁰ Idézet az *Iliász*ból: VI. 143.

⁶¹ Az *Iliász*ban Priamosz Akhilleusznak könyörög megölt fia, Hektór testéért.

⁶² Bolyongásuk során Odüsszeusz néhány társa éhségében felfalta a napisten szarvasmarháját, ezért tengerbefúlással bűnhődtek.

11. 139. Lukilliosz: *Éjjel-nappal nyelvtantanár*

Zénónisz fizetést ad a hosszuszakállu Menandrosz
grammatikusnak, hogy az kitanítsa fiát.
Míg vele nappal – a nővel egész éjjel gyakorolgat:
összekötést, képzést, s nyelvi alakzatokat.⁶⁴

11. 140. Lukilliosz: *Nem kell több eposz!*

Ó, lakomák közben csacsogók, suta versfaragócskák,
nyársas Arisztarkhosz⁶⁵ grammatikus fiai,
kik sose viccelnek, sose isznak: játszani jönnek
versekkel, melyeket Nesztor ural, s Priamosz.⁶⁶
Hadd ne legyek némely “keselyúk zsákmánya, falatja”⁶⁷:
én ma bizony nem eszem *hősies époszokat*.

11. 141. Lukilliosz: *A mellébeszélő ügyvéd*

Egy malacom tűnt el, meg a kis tehenem, meg a kecském –
jól érvelj, hisz ezért kaptad a pénzt, Menekész.
Ej, de hiszen nincs is köze Othrüadásznak⁶⁸ az ügyhöz,
s nincs beidézve az a thermopüléi bitang!⁶⁹
Eutükhidészt perelem, de nem erről szól a beszéded:
Mit keres itt Xerxész? És mit a spártaiak?
Észben tartsd az ügyem, ne keverd – vagy szétkiabálom:
Mást állít Menekész, s mást az az egy malacom.⁷⁰

---

⁶³ A rosszul beszélő és rosszul tanító nyelvtantanárok gyakorta váltak a viccek szereplőivé. Itt az a vers lényege, hogy ha csak rágondolunk egy grammatikusra, már emiatt hibázunk.

⁶⁴ A szöveg kétértelmű: a szavak nyelvtani és szexuális kifejezések egyaránt lehetnek.

⁶⁵ Az alexandriai könyvtárban (Kr. e 175-145 között) dolgozó filológus, akinek követői, (több epigrammaíró szerint is) túlzásba vitték a tudálékosságot még a versírásban is. Azért nevezik nyársasnak, mert a kéziratokban egy “nyárrsal”, vonallal jelölte meg a szerinte nem odavaló betoldásokat, hibás részeket.

⁶⁶ Hősök az *Iliász*ból: itt a múltba forduló, a jelenkorhoz semmilyen módon nem kötődő “tudós” eposzok jelképei.

⁶⁷ Idézet az *Odüsszeiá*ból: III. 271.

⁶⁸ Spártai katona, akinek ügyeskedése miatt Spárta háborúba keveredett Argosszal (Hérodotosz I. 82.)

⁶⁹ Ephialtész, aki elárulta a Xerxész-vezette perzsáknak a Thermopüliához vezető gyalogösvényt, így legyőzhették Leónidaszt és háromszáz társát (Hérodotosz VII. 213.)

11. 142. Lukilliosz: *Hogyan legyünk szónokok?*

Most, miután bemagolt gyorsan jó pár elavult szót:
“tik”, “padmaly”, “kicsinyég” és “ebugatta”, “minő”,
szónok mára Kritón, és sok-sok gyermeket oktat,
s még hozzáveszi, hogy “dóka”, “balogsüti”, “kend”.⁷¹

11. 143. Lukilliosz: *A szónok halála*

Markosz szónokból, ha leér a pokolba, Plutón sem
kérne. Kiszólna: “Elég egy kutya: Kerberosz, itt.
Mindenképp be akarsz ide jönni? De csak Melitónnak⁷²
tarts szónoklatokat és Titüosznak⁷³ akár.
Nálad ehelyt nincsen gonoszabb – legalábbis amíg fent
él a hibás szövegű Rúfosz, a grammatikus.”

11. 144. Kerealiasz: *A Homérosz-utánzó*

Régen nem használt szavakat meg athéni igéket
sulykolgatni belénk: ésszerű ez teneked?

---

⁷⁰ Ez az a vers, amelyet a legtöbbször idéznek Lukilliosz és Martialis kapcsolatának említésekor. Pl. Borzsák István többek között ezzel bizonyítja, hogy Martialis, ha át is vesz sok mindent a görög epigrammából, azt mindig hangsúlyozottan rómaivá alakítja. Martialis a következőképpen dolgozta fel a témát:

*Nem méreg, nem erőszak és ölés sem:
három kecske a tárgy az én peremben,
mert ellopta a vád szerint a szomszéd.
S most be kell bizonyítanunk e vádat.
Nagy hangon, hadonászva összehordasz
Cannaet, háborukat, meg Mithridátést,
carthágói dühöt, s a hitszegésük,
és Sullát, Mariust, a Scaevolát is.*

Térj már vissza a kecske-ügyre, ügyvéd! (VI. 19.)

Az utolsó sornak meglehetősen utóélete van, mint szállóige: a *Pathelin mester* című középkori francia bohózatban “térjünk vissza birkáinkhoz” formában szerepel, innen terjedt el, többek között Jókai is többször használta, de pl. Mark Twain: *Élet a Mississippiin* című művének egyik fejezete már újra: “Visszatérek kecskéimhez”.

⁷¹ Egyes önjelölt szónokok összes tudása gyakran csak a régi mesterek (akkoriban már elavultnak számító) fordulatainak ismétléséből állt. Az eredetiben még több régies, ritkán használatos kifejezést említ Lukilliosz.

⁷² Korabeli drámaíró, aki pl. Niobéról írt – Lukilliosz szerint – nagyon gyenge színművet. Lásd: 11. 246.

⁷³ Lásd a 11. 107. vershez írt jegyzetet.

Mondhatod azt: “remegett”, hogy “süstörög” és a “zörömpöl”-t,
ettől még nem válsz úgyse homéroszivá.
Értelem álljon elől a szövegben, a stílusod is csak
úgy formáld, hogy azért bárki megértse szavad.

11. 145. Ismeretlen: A szónok és képe

Szextosz képe beszél. De csak az: Szextosz maga hallgat.
Szónok a kép, de a nagy szónok csak a képnek a képe.

11. 146. Ammiános: Nyelvi hibák

Hét nagy nyelvi hibát küldtem neki, s Flakkosz, a szónok
visszaadott tízszer száz darabos csomagot.
“Most még” – mondta – “csupán százas csomagokban adom, de
vékákban fogom a ciprusi útam⁷⁴ után.”

11. 147. Ammiános: Mégis szónok

Mégis szónok lett Asziátikosz ebben a nyomban.
Bámulsz? Thébában létezik ily csoda még.⁷⁵

11. 148. Lukilliosz: A hibázó szónok

Nyelvi hibát követett el tegnap Phlakkosz, a szónok,
jöllehet ásitott, s egy kicsi szót se beszélt.
Újra hibázik most, mikor integet épp a kezével –
s látván ezt, máris nyelvem akad, s hebegek.

11. 149. Ismeretlen: A szónok és képe 2

Íme, Medón szónok sikerült arcképe. Miért jó?
Öltönyös és néma. Így kiköpött a modell.

11. 150. Ammiános: Athénagorász felajánlása

“Álmában megtett fogadalma után eme sapkát
Hermésznek szónok adta: Athénagorász.”
Hogyha csak álmában szónok, helyes ily sokat írni,
ám ha valódi, elég: “Adta Athénagorász.”

---

⁷⁴ A közvélekedés szerint a ciprusiak a köznyelvhez képest nagyon hibásan beszélték a görög nyelvet.

⁷⁵ Ezek szerint a thébai nyelvjárásról ugyanez volt a vélemény.

11. 151. *Ismeretlen: A szónok és képe 3*

Szónok képe ez itt, de a szónok a képnek a képe.
Mért ilyen élethű? Hallgat a szónok, a kép.

11. 152. *Ammiános: Szónoknevelés*

Azt akarod, Paulosz, gyereked szónok legyen, éppen
mint ezek itt? Akkor grammatikát ne taníts!⁷⁶

11. 153. *Lukilliosz: A tolvaj künikosz*

Hogy kutyabölcsként⁷⁷ élsz, te Menesztrátosz, s te mezítláb
jársz folyton, s dideregsz: ezt ki tagadja vajon?
Ám amikor sunyimód s szégyentelenül kenyeret lopsz,
hidd el: van pálcám – és te csupán kutya vagy.

11. 154. *Lukilliosz: A megélhetési künikosz*

Bárki, ha semmije sincs, tanulatlan, s hajtani malmot
kis pénzért s terhet hordani már nem akar,
felvesz egy ócska botot, hosszúra növeszti szakállát,
s máris tisztaeszű *főkutyaként* tekereg.
Hermodotosz bölcs mondata így szól: “Hogyha leégtél,
dobd el az ingedet és már sosem éhezél úgy.”

11. 155. *Lukilliosz: A szigorú künikosz*

Zord védője a régi erénynek, az ostromozója
bűnös lelkünknek, fagyra sosem figyelő,
hosszu szakállas – most lebukott. Mivel is? Ki se mondom,
annyi elég: a бүдös-szájuak ezt teszik ám.⁷⁸

11. 156. *Ammiános: Szakáll és agy*

Azt hiszed ekkora szürke szakáll *agyat* ad neked éppen,
s egyre növeszted e nagy szőrlegyezőt, öregem.
Hallgass rám: vágasd le szakállad azonnal, egészen,

---

⁷⁶ A vicc szerint éppen a szónokok, akiknek ez lenne a szakmájuk, rettenetes nyelvtani hibákat követnek el a beszédjük során.

⁷⁷ A cinikus (künikosz) filozófusok neve a görög *küón*, kutya szóból ered. A kevés ruhát viselő, hosszú, ápolatlan szakállat hordó künikoszok gyakran viselkedtek – akár polgárpukkasztásként is – “kóbor kutyaként”.

⁷⁸ Martialis is sok verset szentel azok elítélésére, akik a szájukkal végeznek szexuális aktust – emiatt бүдös a szájuk.

s lásd mit adott neked ez: tetveket és nem agyat.

11. 157. Ammiános: A mai filozófia

“Ó gazdám” s “vajjon nem-e” és “honnan hova fickó”,
meg “fesz” és “nosza rajt” és “mivelés”, “igenyest”,
és köpenyecske, hajacska, szakállka, pucéran a vállak:⁷⁹
kortárs bölcséletünk ennyi ma – semmi egyéb.

11. 158. Antipatrosz Thesszalonikeusz: Botcsinálta künikosz

Sír a tarisznya, a Héraklész buzogánya (pedig hát
fogta Szinópeiosz Diogenész⁸⁰ keze is),
és a köpeny, mely a rajtalevő koszrétegek által
kétszer olyan vastag (így legalább melegít),
mind sír, mert te bemocskoltad rondán valamennyit.
Szent kutya Diogenész – ám te csupán hamu-eb.
Tedd le e pajzsot, amelyhez semmi közöd sincs.
Vannak oroszlánok – s vannak a kecskebakok.⁸¹

11. 159. Lukilliosz: A csillagjós

Míg valamennyi horoszkópkészítő az apámnak
azt jósolta vidám, s hosszú öregkora lesz,
csak Hermokleidész jelzett hamaros, kora véget –
jöllehet akkor apám már kiterítve feküdt.

11. 160. Lukilliosz: Hova valók a csillagjósok

Bárki horoszkópot készít, Marsot s a Szaturnuszt
lesve, megérdemel egy fejbeverést nagyon is.
Tudja meg az, milyen egy Bika és milyen egy vad Oroszlán:
erre javaslok is egy megfelelő terepet.⁸²

---

⁷⁹ A pucér vállú künikosz (cinikus) filozófusok szándékosan régies, elavult szavakat használnak, ugyanakkor ők se tudnak ellenállni a hellenisztikus kor egyik jellemző nyelvi szokásának, a szavak kicsinyítőképzős használatának.

⁸⁰ A legismertebb künikosz filozófus. A későbbiek őt utánozták a göcsörtös bot, a (párnának is használt) tarisznya, és az egyszerű (és piszkos) köpeny használatával.

⁸¹ Értsd: ne hivatkozzon senki folyton Diogenészre, hiszen a nagy szakálltól még nem lesz senki filozófus (vagy oroszlán), hiszen a kecskebaknak is szakállja van...

⁸² Vagyis a Bika meg az Oroszlán csillagképek nézegetése helyett lásson testközelből ilyen vadakat: az amphitheatrum porondján, ellenük harcolva.

11. 161. Lukilliosz: A csillagjós és az ökölvívó

Elmegy Olümposz jóshoz ökölvívó Oneszimosz,
s kérdi, vajon lesz-e boldog öregkora majd?
“Rajta! múlik” – mondta – “csupán csak dob! el a kesztyűt.
Ám ha tovább bokszoatsz, úgy a Szaturnusz ural.”⁸³,

11. 162. Nikarkhosz: A jós és az utazó

Egy jóshoz fordult a Rhodosz szigetére igyekvő:
menjen-e és hogyan is érhet el épen oda.
S mondta Olümpikosz: “Új legyen ám a hajód, s ne a télen
indulj el, hanem a nyár idején, csakis úgy.”⁸⁴
Pontosan ezt tegyed és épségben is érsz ide vissza,
és a kalózok sem kapnak el így a vizen.”

11. 163. Lukilliosz: A csillagjós és a három sportoló

Elmegy Olümposz jóshoz a birkózó Oneszimosz
és ugró Hüllász, meg Menekész a futó,
megkérdezni, vajon melyikük lesz győztes a pályán.
S nagy-nagy munka után mondta a jós nekik ezt:
“Mindőtök győz majd!... Csak légy a legeslegerősebb,
légy *te* a legruganyosb, s légy *te* a legsebesebb.”

11. 164. Lukilliosz: A csillagjós nem téved!

Aulosz, a csillagjós elkészítette magának
kézi horoszkópját, és kiderült: a halál
már közelít, éppen négy óra csupán csak az élet.
Ám ötödik telik el – és ez az esztelen él.
“Nem téved Petoszírisz!”⁸⁵, Ezért felakasztja magát és
ott hal meg lógva, s teljesen esztelenül.

11. 165. Lukilliosz: A pénz szaga gyógyít

Nem mentát, hanem egy rézpénzt tesz az orra elé a
fösvényszívű Kritón, hogyha a gyomra beteg.

11. 166. Ismeretlen: Ki a gazdag

---

⁸³ A Szaturnusz (görög nevén természetesen: Kronosz) szerencsétlenséget hozónak számított a bolygók között.

⁸⁴ Ez köztudott volt, hogy télen veszélyes a tengeri út, a legtöbb hajó olyankor el sem indult.

⁸⁵ Mértékadónak tekintett egyiptomi asztrológiai író.

Gazdagnak tudnak, de valójában te szegény vagy:
mert használod-e a pénzed, Apollophanész?
Hogyha te élvezed, úgy a tiéd, de ha összerakod csak,
és örökösre hagyod, úgy az övé az egész.

11. 167. Polliánosz: Az uzsorás

Van pénzed, mondd, de szerintem nincs. Kihelyezted
mindenedet! Másnak lett, de neked, biza, nincs!

11. 169. Nikarkhosz: A fősvény öngyilkossága

Úgy döntött felakasztja magát Deinarkhosz, a fősvény –
s élnie kell, merthogy hat garas itt a kötél.
Alkudozott, Glaukosz, vadul: annyira vágyta, hogy inkább
olcsóbb módszerrel érje utól a halál.
Van fukarabb alak ennél? Most a szegénynek
élnie kell, merthogy hat garas itt a kötél...

11. 170. Nikarkhosz: A fősvény és a halál

Bőg a fukar Pheidón – nem mert a halála közel van,
ám a koporsó túl drága szerinte, azért.
Hogy ne legyen szomorú, s hogy a sok hely kárba ne vesszen,
tedd melléje tehát kisgyerekét, ha befér.

11. 171. Lukilliosz: A fősvény halála

Fősvény Hermogenész végrendeletében az áll, hogy
összerakott vagyonát ő örökölje maga.
És betegágyában most számolgatja az orvos
díját, és hogy e kór mennyibe fáj neki majd.
S mert az eredmény az, hogy drága nagyon ha felépül:
“Lám a halál olcsóbb.” – mondta lehunyva szemét.
Így hát ott fekszik csak, a nyelve alatt a garassal,⁸⁶
s boldog a pár örökös: végre övék a vagyon.

11. 172. Lukilliosz: A fősvény gyermeke

Vízbe vetette a kis csecsemőjét Aulosz, a fősvény,
mert rájött, hogy túl drága a felnevelés.

---

⁸⁶ Kháronnak, az alvilág révészének szánt pénzdarab.

11. 173. Philipposz: Ura a pénznek

Hogyha kikölcsönzöd, s szívesen szétoosztogatod mind,
nem leszel, én mondom, már soha pénzed ura.

11. 174. Lukilliosz: Dión, a tolvaj

Meztelen Aphroditét, a habokból felmerülőt, nézd
színarany ám az egész – most elemelte Dión.
És ugyanezt megtette aranyból vert Adonisszal,
meg kis Erósszal, amely egybe van öntve vele.
Összes nagy tolvaj csakis azt mondhatja ezentúl:
"Csórásban dehogyis versenyezzünk teveled!"⁸⁷

11. 175. Lukilliosz: Az istenszobor tolvaja

Esküt készült tenni reá – s ellopta az istent
Eutükhidész, mondván: "Nem megy az eskü terád."

11. 176. Lukilliosz: A tolvaj tolvaja

A szárnyas Hermészt, istenek szolgáját,
a Külléné Urát, a marha-elhajtót,
a tornacsarnoknál ki felvigyázó állt,
az éji rabló Aulosz elvivén, így szólt:
"De sok tanítvány túlszárnyalja mesterét!"⁸⁸

11. 177. Lukilliosz: Apollón tolvaja

Tolvajokat feladó Phoiboszt⁸⁹ ellopta helyéről
Eutükhidész, mondván: "Csak ne sokat cseveréssz!
Vesd a tudásunk össze, tehát jóslattal a markom,
jóssal a tolvajt és égivel Eutükhidészt.
S mert zabolátlan a nyelved, ezért hamar úgyis eladlak

---

⁸⁷ A vers valójában egy korábbi epigramma paródiája, amelyet Antipatrosz Szidóniosz Aphrodité Anadüomené képmására írt:

*Meztelen Aphroditét, a habokból felmerülőt, nézd
mester Apellésznek tolla idézte élénk.
Lám, nedvességtől csepegő haja ott a kezében,
és kicsavarja a dűs fűrtjeiből a vizet.*

Héra, s Athénaie csakis azt mondhatja ezentúl:

"Szépségben dehogyis versenyezzünk teveled!" (16. 178.)

⁸⁸ Hermész, mivel már csecsemőkorában ellopta Apollón marháit, a tolvajok védőistenségének számított.

⁸⁹ Hermész tette után Apollón panaszt tett Zeusznál.

és a vevődnek majd mondj csak akármit akarsz.”

11. 178. Lukilliosz: Nyájtolvaj

Pásztor, a nyájaddal menj csak messzebbre: Periklész
tolvaj még elhajt téged is, ökreid is.

11. 179. Lukilliosz: A gyorskezü tolvaj

Hogyha Diónnak a lába hasonló lenne kezéhez,
szárnyas Hermésznek⁹⁰ párja lehetne akár.

11. 180. Ammiános: A megvesztegethető bíró

Adsz neki: úgy nem dönt Polemón – ha nem adsz: elitél úgy.
Ő (ha te adsz, ha nem adsz) így is–úgy is Polemón.

11. 181. Ammiános: A név elárul

Úgy hívnak: Polemón: Antóniosz – ezt ki ne tudná.
Vagy nem is így hívnak? Hol van az ANT legelő?⁹¹

11. 182. Dionüsziosz: Féltreértés

Mért lennék a saját lovad én? Te ne tarts sose annak.
Ló vagyok és vad – igaz... Csakhogy a más lóva ám.⁹²

11. 183. Lukilliosz: Istentolvaj 2.

Hallva: Szaturnusz rossz jelű, elcsent Héliodórosz
egyet az isten arany templomi szobraiból.
“Lássuk ténylegesen melyikünk tud rosszat okozni,
s hogy ki szaturnusza most itt kinek is, nagyuram?
Mind, aki rosszat okoz, szívének okozza a rosszat.⁹³
Jó árad legyen ám, s más egyebet ne akarj.”

11. 184. Lukilliosz: A tolvaj halála

Zeusz kertjéből vitt aranyalmát lopva Meniszkész,
mint rég Héraklész, és az a Heszperisz-ügy.

---

⁹⁰ Az istenek hírnöke lévén Hermész szárnyakat hordott a saruján, azért volt olyan gyors.

⁹¹ Az “óniosz” görögül azt jelenti: haszonleső, megvesztegethető.

⁹² Az eredeti szöveg a “malac” szóval játszik.

⁹³ Kallimakhosz egy verssora.

Elkapták, s látványosság lett íme belőle:
mint rég Héraklész, élve megég ugyanúgy.⁹⁴

11. 185. Lukilliosz: Az énekes színész

Caesar⁹⁵, egy teljes görög óváros kiürül, ha
Naupliosz ó-szerepét bömböli Hégelokhosz.
Naupliosz ennyire rossz a szegény görögökhöz örökké:
hol hullámot küld,⁹⁶ hol meg egy ócska színészt.

11. 186. Nikarkhosz: Az éji bagoly

Éji bagoly mikoron szól, mondják, meghal egy ember...
Démophilosz, ha te szólsz, meghal egy éji bagoly.

11. 187. Alexandriai Leónidász: A lantos és szomszédai

Lantos Szímülosz összes szomszédját ma megölte:
lantján játszva egész éjszaka. Órigenész
élte csupán túl. Sorsa süketté tette, ezáltal
fülhallása helyett hosszú öregkora lett.

11. 188. Ammiános: Apollón a példa

Nikétész példája a Messzelövő nagy Apollón,
míg orvoskodik ő, és mikor énekel is.⁹⁷

11. 189. Lukilliosz: Az éhenkórász színész

Öt darab isteni tárgyat⁹⁸ Apollophanész, a színészke
öt rézért eladott: Pószeidón szigonyát,
Tisziphoné⁹⁹ korbácsát, Héraklész buzogányát,

---

⁹⁴ Szokás volt az elítélteket amphiteatrumi látványosságként kivégezni, amely során valamely mitológiai szereplő halálát jelenítették meg – a valóságban. A versben szereplő tolvaj talán a császár kertjéből lopott, ezért kellett a nézők előtt bemutatnia Héraklész szenvedéseit, aki megégett, miután magára vette a Nesszosz. kentaur vérével átitatott inget

⁹⁵ Ha ezt a verset is Nero alatt írta, akkor valószínűleg az uralkodása kezdetén, amikor a császár még nem hódolt színészi szenvedélyének.

⁹⁶ Naupliosz, fia halála miatti bosszújaként egy hegyfokon megtévesztő jelzőtüzeket gyújtott, s így a hazatérő görög hajók elsüllyedtek a partmenti hullámverésben.

⁹⁷ Apollón az énekesek és az orvoslás védnöke – ám bizonyos vonatkozásokban öldöklő, pusztító isten is.

⁹⁸ Színpadi kellékeket.

⁹⁹ Az Erinnuszok egyike, a Tartaroszbán korbáccsal veri a bűnösöket.

Pallasz pajzsát és Artemisz íjait is.
“Közben az égilakók Zeusz nál”¹⁰⁰ ültek csupaszon, hogy
tudjon venni ma egy kis kenyeret s boritalt.

11. 190. Lukilliosz: A borbély dilemmája

Szörös Hermogenészt hol kezdje kaparni a borbély?
Nagy rejtvény: hol a fej? Mert hiszen ő csupa-fej.

11. 191. Lukilliosz: A véres borbély

“Árészt, gyilkos Árész, vérmocskolt...”¹⁰¹ Állj le te borbély:
nincs a pofámon olyan hely, hova még belevágj.
Kezdd el a mellkasomat, vagy a vállamat is lekaparni,
s vágj bele abba: ne félj, meg se lepődök azért.
S bár tele van friss vérre kíváncsi legyekkel a boltod,
tarts ki: jöhetnek még varjak is és keselyűk.

11. 192. Lukilliosz: A szomszédé mindig...

Látva, a másiknak magasabb a keresztje – letörve
csüng a keresztfáján fent az irigy Diophón.

11. 193. Ismeretlen: Az irigység

Rossz az irigység! Egy jó benne csupán: az irigynek
elsorvasztja szemét és a szívét sebesen.

11. 194. Lukilliosz: A vadász felajánlása

Barlangban élő Pánnak, hegyi nimfacsapatnak,
tölgytündéreknek meg szatiroknak ehelyt
– nem bírván vadat ejteni lándzsákkal, s a kutyákkal,
Markosz ezért e kutyát adta csak áldozatul.

11. 196. Lukilliosz: A csúnya lány

Háromszor rondább a majomnál arca Bitónak:
annyira, hogy Hekaté¹⁰² szörnyen irigy emiatt.
“Jó kislány vagyok” – így szól énekem – “egymagam alszom.”
Persze, nem illene azt mondani: “Szűz vagyok én.”
Hát, aki engem utál vegye nőül e rettenetes lányt,

---

¹⁰⁰ Idézet az *Iliász*ból: IV. 1.

¹⁰¹ Idézet az *Iliász*ból: V. 455.

¹⁰² Félelmetes kinézetű alvilági istennő.

s majdan a gyermekei mind ilyenek legyenek.

11. 197. *Lukilliosz: Zord és komoly*

Zord, komoly emberként szerepelt Hierónümosz eddig.

Hát a *ko-* jó, de a *moly* nincs – ehelyett van a *pasz*.¹⁰³

11. 198. *Theodórosz: Hermogenész nagy orra*

Hermogenésze az orrnak – ez így helyes. Azt sose mondd, hogy

Hermogenész orra, mert “kicsinek nagyot adsz”.¹⁰⁴

11. 199. *Alexandriai Leonidász: Mire jó az orr*

Halfélét a sasorrú Szószipolisz soha nem vesz,

mégis megszerzi ingyen a tengeri jót.

Nem kell bot, se zsinég neki, mert orrára csatolván

egy horgot, kifog ő bármilyen arra uszót.

11. 200. *Alexandriai Leonidász: Mire jó az orr 2*

Zénogenész nagy háza kigyulladt, s ő odafentről

iskolt volna ki, ám már csak az ablakon át.

Néhány deszkából létrát szögezett, de rövid lett.

Létra? Hisz Antimakhosz orra is éppen elég.

11. 201. *Ammonidész: Legyőzni a parthusokat*¹⁰⁵

Antigonét csupaszon, ha a parthusok istene látná,

úgy a világból is elmenekülne ma mind.

11. 202. *Ismeretlen: Férfi vagy örökös*

Moszkhosz, sírba temetve öreg s vagyonos feleségét,

ismét megnősült: új neje csitri csupán.

Nagy dicséret jár Moszkhosznak a józan eszéért:

tudja kinél legyen ő férfi – kinél örökös.

11. 204. *Palladasz: A szónok hangja*

Majd meghaltam, ahogy felüvöltött Maurosz, a szónok:

orra talán ormány, s ajkai gongszerűek.

---

¹⁰³ Vagyis szexuális célból szórteleníti magát.

¹⁰⁴ Közmondás a görögöknél.

¹⁰⁵ A perzsa birodalmat megújító parthusok a rómaiak legnagyobb, őket folyamatosan fenyegető ellenségének számítottak.

11. 205. Lukilliosz: Vendéglátó és vendég

Aulosznak nem hagy semmit se, ha ott vacsorázik
Eutükhidész: mindent hátra, kosárba pakol.
S vendég-Eutükhidész *másnap* szintén vacsorázik,
s Aulosz (nem vendég!) tán kenyeret sem eszik.

11. 206. Lukilliosz: Falánk orvos a vendégségben

Már csak emészd, Dionüsziosz, azt amit ettél,
mert a szokás az, hogy hagysz nekem is valamit.
Meg vagyok én is híva, nekem szintén terítettek,
és adagom szintén ott van az asztalon ám.
Vagy tán, látva sovány voltom, vélted: gyötör egy kór,
s óvsz, ne egyem magamat még beteggre netán?

11. 207. Lukilliosz: Az ételbesepő

Annyit eszel mint öt farkas, Gamosz, és a körötte
lévő tálakat is mind kosaradba rakod.
Csak gyere holnap is el, szolgáloddal, a nagy kosarával,
s hozzá seprűt meg persze lapátot is ám.

11. 208. Lukilliosz: A futó

Lassú Eutükhidész a futó, de ha megy vacsorázni,
akkor a nép így szól: "Eutükhidész *repül* ott."

11. 209. Ammiánosz: A birtokszerzés értelme

Még ha a Föld széléig az összes föld a tiéd lesz,
csak mint bármelyikünk, akkora helyre kerülsz.
Nem lesz nálad a sok pénzed, csakis egy darab érméd,¹⁰⁶
s nem tiedé az a föld: már te magad leszel az.

11. 210. Lukilliosz: A gyáva katona

Hogyha babért, faszenet lát égni, ropogva a tűzben,
Aulosz a hadköteles jól betapasztja fülét.¹⁰⁷
Megborzong a saját kardjától is (ki se húzza),
rákiabálsz: "Jönnek!" s rögtön a földre hasal.

---

¹⁰⁶ A halottak nyelve alá pénzérmét tettek, fizetségül Khárónnak, az alvilág révészének.

¹⁰⁷ Mert ezek ropogása a fegyverek csörgéséhez hasonlított.

Egy *Zsoldos* nevű még közelébe se jut se a *Kardos*,
és a barátja csupán *Békési* lesz neki csak.¹⁰⁸

11. 211. *Lukilliosz: A gyáva katona és a festmény*

Hadköteles Kalpurniosz egy zord ütközetet lát:
trójaiak s görögök – festve a falra csupán.
Sápad a hadfi, azonnal a földre bukik le remegve
és “Kegyelem!” – nyöszörög – “trójai harcos urak!”
S nézi hol is sebesült meg, örülve, hogy él még,
s váltságdíjat kér (azt hiszi) érte – a fal.

11. 212. *Lukilliosz: A gyerek arcképe*

Azt kértem, szépnek fessd majd a fiam, Diodórosz,
csak hogy a festményen furcsa alak szerepel:
mert bizony egy kutyafej van a vállain ennek a srácnak –
Zópiürion kicsikém anyja talán Hekabé?¹⁰⁹
Én, Eraszisztrátosz mészáros hát kifizettem
hat drachmát eszerint egy Anubisz¹¹⁰-gyerekért.

11. 213. *Alexandriai Leonidász: Az arckép*

Ménodotosz képét Diodórosz festi. Hasonlít
is mindenkire, csak Ménodotoszra nem ám!

11. 214. *Lukilliosz: Festmények sorsa*

Deukaliónt megfestve, Menésztrátosz, s Phaetónt is,
azt kérdezed milyenek és mit is érnek ezek.
Azt érdemli e két festmény, mit a rajta szereplők:
tűzbe való “Phaetón”, s vízbe a “Deukalión”.¹¹¹

11. 215. *Lukilliosz: Az arcképfestő*

Eutükhosz arcképfestőnek húsz gyermeke van – csak
semmi hasonlóság közte, s a húsz fia közt.

11. 216. *Lukilliosz: A pederaszta*

Úgy tudtuk, hogy megrögzött pederaszta Kratipposz –

---

¹⁰⁸ Az eredetiben is ilyen értelmű beszélő nevek vannak.

¹⁰⁹ Priamosz vén felesége, aki Trója lerombolása után kutyaává változott.

¹¹⁰ Kutyafejű egyiptomi isten.

¹¹¹ Lásd a 11.67. és a 11. 104. versekhez írt jegyzetet.

ám csoda hírt mondok (mekkora is Nemeszisz!¹¹²):
Most kibukott, hogy *ped-* – de nem is pederaszta¹¹³ Kratipposz:
mindig is ő van alul. Meglepetés nekem ez?
Meglepetés, te Kratipposz, hogy farkasnak akartál
látszani és kiderült, hogy te a kis gida vagy?

11. 217. Lukilliosz: Kétes férfiúság

Elkerülendő, hogy gyanusítsuk, Apollophanészünk
megnősült, s folyton azt magyarázza nekünk:
“Holnap ilyenkor már gyerekem lesz!” – Itt van a holnap,
és nincs semmi gyerek. Hát gyanusítsuk azért...

11. 219. Antipatrosz Thesszalonikeusz: Kéretlen csók

Nem figyelek mindenre, pedig tán kéne – de kérek,
hogy sose csókolj meg, Pamphilosz ám, ha szeretsz.¹¹⁴

11. 221. Ammiános: Vesszőt nyalni

Lépvesszőt lenyalod folyton, de *ezért* nem utállak,
ám az a baj, hogy a lép nélkülít is lenyalod...

11. 222. Ismeretlen: Név és tett

Óposz név, s a *szopó* szó¹¹⁵ négy azonos betüből áll.
Ám az a kérdés, hogy Óposz ezért szopik-e?

11. 223. Meleagrosz: Nincs kétség

Kétled, hogy közösül Favorínusz? Már sose kételld:
ő maga mondta nekem szájjal igen baszik is.

11. 224. Antipatrosz Thesszalonikeusz: Priaposz legyőzve

Látva Kimón meredő farkát, ezt mondja Priáposz:
“Hé, ez az emberi lény túltesz az istenen is!”

---

¹¹² A sorsistennő.

¹¹³ Vagyis az aktus során ő nem pederasztta, “gyerekszerető”, hanem valójában a
“ped”, – vagyis a passzív szerepben lévő. Ez az ókorban is szégyennek számított.

¹¹⁴ Elterjedt volt a férfiak között is az üdvözlő csók – Martialis is több versében
kárhoztatja ezt a szokást.

¹¹⁵ Az eredeti szóvicc helyett.

11. 226. Ammiános: Őszinte sírfelirat

Légyen a föld könnyű teneked, balsorsu Nearkhosz –
így kikaparhat a sok kóbor eb egyszerűen.

11. 227. Ammiános: A gonosz ember

Inkább ad tejet egy szűnyog, vagy mézet a csótány,
minthogy pont te, te gaz Skorpio, jót cselekedj.
Mert te sosem tennél ilyet és másnak sose tűröd:
mint a Szaturnuszt¹¹⁶, épp annyira gyűlöl a nép.

11. 228. Nikarkhosz: Új Oidipusz

Anyját ölte meg ő; emez apját; az meg az öccsét –
Pólianosz mindet. Oidipusz óta csak ő.¹¹⁷

11. 229. Ammiános: Késik a csúz

Késve találta a csúz meg a méltót, hogy belebújjon:
azt, aki méltó száz éve a csúzra, bizony!

11. 230. Ammiános: Név és végzet

Markosz, vedd le Kereszty nevének utolsó betűjét:
az marad ott, amire kellene jutnia már.

11. 231. Ammiános: Szójáték Markosz nevére

Egy betű híján vad vagy – csak valamennyivel ember.
Juss te eléjük, mert egy betű híja van ám.¹¹⁸

11. 232. Argoszi Kalliasz: A lelepleződött Polükritosz

Rég aranyos voltál, ma viszont – miután beboroztál –
hirtelen úgy tűnsz, hogy rettenetes gonosz ám!
Azt hiszem én, te gonosz voltál mindig, de ha bor nincs,
rejtve marad, hogy ilyen vagy: kiderült a való.

11. 233. Lukilliosz: Hűség

Phaidrosz, az üzletelő, s Rúfosz festő fogadott, hogy

---

¹¹⁶ Lásd a 11.114. vershez írt jegyzetet.

¹¹⁷ A thébai Oidipusz családtagjai halálát okozta.

¹¹⁸ “Arkosz” régiesen: medve. Az amphitheatrumokban gyakran medvével tépették szét a gonosztevőket.

gyorsabban s hűbben reprodukálni ki tud.
És mialatt Rúfosz festékeit épp kipakolta,
már a nevét Phaidrosz hűn hamisítja neki.

11. 234. Lukilliosz: Épség

Bár Kraterosz keze, karja, a lábai teljesen épek,
úgy feje biztos nem volt mialatt ilyet írt.

11. 236. Démodokosz: A kilíkiaiakról

Mindegyik kilikosz gonosz ám, de a sok kilikosz közt
egy jó van: Kinürész. És Kinürész kilikosz.

11. 237. Démodokosz: A kappadókiaiakról

Kappadokosz férfit harapott meg a nagyfogu kígyó –
és belepusztult mert mérget evett vele így.

11. 239. Lukilliosz: A bűdös Teleszilla

Még a homéroszi szörny, a khimaira¹¹⁹ se fűj ki ilyen bűzt,
még a tüzet lehelő krétai ősbika¹²⁰ sem,
még az egész Lémnosz¹²¹, meg a hárpüiák ürüléke,¹²²
még a Philoktétész szétrohadó sebe¹²³ sem.
Egyhangú döntés: Teleszilla legyőződ a szörnyet,
seb bűzét, a bikát, lémnoszi nőt, madarat.

11. 240. Lukilliosz: A bűdös Démosztrátisz

Nem csak, hogy bakkecskeszagot lehel – ám ha közel vagy
Démosztrátiszhoz: ezt leheled magad is.

11. 241. Nikarkhosz: Száj és fenék

Szád meg az alfeled épp ugyanúgy bűzlik, Theodórosz;
még a tudós had sem tudja: melyik melyik itt.

---

¹¹⁹ Mítikus szörny, oroszlán, kecske és kígyó keveréke.

¹²⁰ Héraklész küzdött meg vele, a hetedik munkájaként.

¹²¹ Egy mítosz szerint a lémnoszi nők megölték férjeiket, ezért Aphrodité erős bűzt bocsátott rájuk.

¹²² Madártestű, asszonyarcú szörnyek, akik zaklatták Phineusz királyt, és összerondították a vacsoraasztalát.

¹²³ A trójai háború egyik hőse, akit Lémnoszon egy kígyó mart meg, és sebe annyira bűzlött, hogy társai otthagyták egyedül.

Felcímkézhetnéd igazán, hol a szád, hol a segged:
mert te beszélsz-e avagy fingsz-e – nem tudom én.

11. 242. Nikarkhosz: Száj és fenék 2

Nem tudom ásít, vagy szellent éppen Diodórosz,
mert ugyanúgy bűzlik legfelül és alul is.

11. 243. Nikarkhosz: A lassan felmelegedő fürdő

Fürdeni ment egy gőzfürdőbe Onészimosz egyszer
– hűvös idők jártak épp január elején.
Kisgyerekét éppen megszoztatták mikor indult –
és amikor hazatért már apa volt fia is.

.....
Közli, jövőre megint odamegy: megígérte a fürdős
majd akkorra be is fűti talán a helyet.

11. 244. Ismeretlen: A főzőedény

Bronz főzőt vettél lakomákhoz, Héliodórosz,
ám hidegebb mint a zord, jeges északi szél.
Hagyd a tüzet, sose küzdj vele, és kár fűjni a füstöt:
bronz *hűtőt* vettél, éppen a nyárra való.

11. 245. Lukilliosz: A tengeri hajó

Átenged mindent a hajód oldalfala, mindent,
és kabinajtajain Ókeanosz befolyik.
Delfinnáját – akár Néreusz szép gyermekeit¹²⁴ tán –
látunk úszkálni fent, a hajód közepén.
Sőt, ha tovább várunk, idebent megy a többi hajó is,
merthogy a tengerben egy kicsi víz se marad.

11. 246. Lukilliosz: A tengeri hajó 2

Hol *bányászhatták* a gerendáját e hajónak?
Durva malomkőből van, Dionüsziosz, ez?
Nem tölgy ez, se fenyő, inkább ólom, bizonyára;
vagy ha fa, úgy gyökeret vert a hajó fenéke.
Kővéválva a legrosszabb, hogy mint Niobéról,¹²⁵
róla is ír egy rossz színdarabot Melitón.

---

¹²⁴ Néreusz tengeristen ötven leánya – ma úgy mondanánk: sellők.

¹²⁵ Megsértette Létó gyermekeit, Apollón és Artemiszt, akik emiatt lenyilazták a gyermekeit, Niobé pedig fájdalmában kővé változott.

11. 247. Lukilliosz: A tengeri hajó 3

Ej, Dionüsziosz, az biztos, hogy tengeri út ez,
mert tengervízzel van tele már e hajó.
Bent van az Adria, Égei és Türrhén vize, összes:
így a nagy Ókeanosz is bizony innen ered.
Harcra fel, ó, Caesar! Dionüsziosz itt nem e bárkát
kormányozza, hanem végig a tengereket.

11. 249. Lukilliosz: A telek

Ménophanész telket vett. Később megkeseredvén
egy szomszédjánál fára kötötte magát.
Ám a telek nem elég a saját földjébe temetni,
így szomszédjánál lelt fizetett pihenőt.
Csak látná Epikürosz, a bölcs: mindennek alapja
Ménophanész teleke – szólna –, nem ám az atom.

11. 250. Ismeretlen: A haspók képe

Jól sikerült ez a kép e dagadtról... Ám a pokolba!
így két haspók van most, pedig egy is elég!

11. 251. Nikarkhosz: Süketek pere

Egy süketet beidéztet az úgyszintén süket ember –
csak hogy a bíró volt köztük a legsüketebb.
“Tartozik ez” – panaszolja az első – “öthavi pénzzel.”
Szól emez: “örölt ám éjszaka is gabonát.”
Rájuk néz és mondja a bíró: “Mit veszekedtek?
Anyja neked, s neked is: tartani kell közösen.”

11. 252. Nikarkhosz: Kéretlen csók 2

Hogyha te csókolsz engem: utálsz – s ha utálsz, biza, csókolsz.
Ám csókot sose adj, hogyha te mégse utálsz.

11. 253. Lukilliosz: A balett-táncos

Egy fáról metszett le apád, ugye, téged, Arisztón?
Vagy te malomkőből vagy kifaragva, vajon?
Táncos vagy – kit a “tölgy vagy a szikla hozott a világra”,¹²⁶
sőt, egyenest Niobé gyermeke, sarja netán.

---

¹²⁶ Idézet az *Odüsszeiából*: XIX. 163.

Ámultan nézek rád: megsértetted a Létót,
máshogy nem tudnál lenni te ennyire kő.

11. 254. Lukilliosz: A balett-táncos 2

Mindig az ősi regék eseménye szerint alakítasz
hősöket – ám egyszer nem sikerült e dolog.
Míg Niobé szerepét táncoltad, kőszerű voltál,
és Kapaneuszt¹²⁷ adtad földre zuhanva, nekünk.
Ám amikor Kanaké¹²⁸ voltál, tört fogva – te élve
hagytad a színpadot el. Ez regeellenes így!

11. 255. Palladasz: A balettáncosnő

Daphné és Niobét¹²⁹ táncolta a kis pisze Memphisz.
Daphné tiszta fa volt, és Niobé csupa kő.

11. 256. Lukilliosz: Öreg nő a fürdőben

Folyton a fürdőkben van, mondják, Héliodóra:
még százévesen is úzi a tisztos ipart?
Én rájöttem már az okára miért teszi ő ezt:
azt hiszi mint Peliász: főve megifjodik ott.¹³⁰

11. 257. Lukilliosz: Az orvosok hatalma¹³¹

Hermogenész orvosról álmodván Diophantosz
már sosem ébred fel... Volt amulettje pedig.

11. 258. Lukilliosz: Az ökölvívó felajánlása

Aulosz ökölvívó felajánlja a Píszai Úrnak¹³²

---

¹²⁷ A Thébait ostromló hét vezér egyik. Megsértette Zeust, ezért amikor feljutott a várfalra, villámcsapás érte és lezuhant.

¹²⁸ A mítosz szerint a saját fivéréből született gyermeke, emiatt öngyilkosságra kényszerült. Suetonius szerint Nero szívesen énekelte a "vajúdó Kanaké" szerepét a színpadon, de Niobét is alakította (*Nero* 21) – lehetséges, hogy Lukilliosznak is a császár járt az eszében e vers írásakor...

¹²⁹ Daphné fává változott, Niobé pedig kővé vált.

¹³⁰ Médeia bosszúból elhitette Peliász király lányaival, hogy ha feldarabolják apjukat és megfőzik, akkor megfiatalodik.

¹³¹ A korabeli orvosviccek szerint az orvosok csak rontanak a beteg állapotán. Lukilliosz (és a többi epigrammaíró) az abszurditásig viszi a témát: az orvos csak megérint valakit, illetve ha csak meglát a beteg egy orvost már meghal...

¹³² Az olümpiai Zeusznak.

tört koponyáját, mit összerakott nehezen.
És Nemeé-versenyt ha netán túléli, atyánk, Zeusz,
majd a gerincét is – már ami megmarad ott.

11. 259. Lukilliosz: Eraszisztratosz versenylova

Thesszaliából vett lovat mozgasra ki bírná?
Thesszaliád összes régi varázslata¹³³ sem!
Lásd be, fa-ló csak ez! És a kapun becipelni kevés a
trójaiak s danaók egyesített ereje.
Állítsd fel valahol fogadalmi szobornak, ajánlom,
s árpaadagja fiad tejbedaraja lehet.

11. 263. Palladasz: Színészek

Álmában Paulosz komikusnak mondta Menandrosz:
“Nem bántottalak én, s hajtogatod: gonosz ez.”

11. 264. Lukilliosz: A fösvény álma

Álmában sok pénzt pazarolt a fukarszivü Hermón,
s ekkora kára után biz’ felakasztja magát.

11. 265. Lukilliosz: A törpe lehet-e katona?

Hogyha a hadseregünket a vad sáskák lerohanják,
vagy bolhák, békák, s bőregerek csapata,
akkor tarthatsz majd nagyon attól, hogy besoroznak:
ellenük épp te leszel, Gájosz, a megfelelő.
Ám most férfiu kell – hát foglalkozz csak egyébbel.
Darvakkal sohasem harcol a római had.¹³⁴

11. 266. Lukilliosz: A tükör

Egy hazudós tükröt használ Démoszthenisz, ez tény,
mert ha a kép igazi, úgy sose nézne bele.

11. 267. Ismeretlen: A hosszú orr

Mérőrúd minek is teneked, számtantanító, hisz
két rőf hosszú az orrod – irigylik-e azt?

---

¹³³ Thesszalia a lótényésztséről és boszorkányairól, varázslóiról volt nevezetes.

¹³⁴ A közhiedelem szerint a pigmeusok, Afrika törpe népei, darvak ellen vívnak szabályos háborúkat.

11. 268. Ismeretlen: A hosszú orr 2

Íme, szegény Proklosz sose tudja kifűjni az orrát,
mert hogy az orránál karja bizony rövidebb.
És sose mondja “egészségemre”, hiszen sose hallja
azt amikor tüsszent, annyira messze az orr.

11. 269. Ismeretlen: A Lucius Commodus császárra átnevezett Héraklész-szobor¹³⁵

A nagy Zeusz győzedelmes sarja, Héraklész
vagyok – de Lúkiosz csak kényszerűségből.

11. 273. Ismeretlen: Kívül és belül

Bárha agyad van – a lábad is éppen olyan: kipakolja
íme, a természet kintre, amit belül ad.

11. 276. Lukilliosz: A lusta

Egyszer a börtönben bent Markosz, a lusta bevallott
egy gyilkosságot: lusta kijönni is ám.

11. 277. Lukilliosz: A lusta 2

Azt álmodta: szaladt, s onnantól Markosz, a lusta
ágyba se megy, mert fél: újra szaladni fog ő.

11. 278. Lukilliosz: Egy felszarvazott tanárhoz

Míg odakint tanítod, hogyan élt Parisz és Meneláosz,
addig a házában van Helenéd Parisza.

11. 279. Lukilliosz: A nyelvtanárokról

Nincsen a grammatikus-nép közt hétköznapi ember:
mind csupa méreg, epe, indulat ösztönösen.

11. 280. Palladasz: Bíró és orvos

Inkább Hégemon ítélkezzen, a kőszívű, mint hogy
Gennadiosz felcser durva kezébe kerülj.
Mert ez gyilkosokat végez ki, utálva az összezt –
Gennadiosz pénzért küld a halálba viszont.

---

¹³⁵ Marcus Aurelius fia, Commodus császár saját magát tartotta az éltrekeelt Herculesnek.

11. 281. Palladasz: A kiváló orvos

Hogy Magnosz Hádészba került, Plútón megijedve
szólt: “Felkelteni jön tán a halottakat is...?”

11. 287. Palladasz (Lukilliosz?): Feleség és sötétség

A férj, kit este csúnya nővel vert a sors,
ezernyi lámpafénynél is sötétben lát.

11. 292. Palladasz: A karrier ára

Isteneink szekerén ültél, de neked meg egyéb kell:
főhivatal szekere. Mekkora szégyened ez!
Most lejjebb vagy, mert eddig voltál magasabban.
Menj *fel* a mélybe, hiszen most a magasba, *le* mész.¹³⁶

11. 293. Palladasz: A kapott ló

Egy lovat ígért múltkor Olümpiosz – és nem e farkat,
melynek végéről lóg le elaggva a ló...!

11. 294. Lukilliosz: A fősvény

Gazdag a pénztárcája, de lelke akár a szegényé.
Gazdag utódainak – öneki persze, szegény.

11. 295. Lukilliosz: Aki bor helyett ecetet ad a vendégeknek

Hogyha van egy Dionüszosz-alak neked otthon a házban,
vedd le a repkényt róla: tegyél a fejére salátát.

11. 300. Palladasz: Intés

Rengeteget szövegelsz, ember – de hamar kiterülhetsz.
Hallgass! és amig élsz, szokd meg: elér a halál.

11. 301. Palladasz: A napisten és a nép

Héliosz isten a népnek: a fényé – ámde ha túlzón
sütne ezekre, talán fényt se akarna a nép.

---

¹³⁶ Egyesek szerint egy bizonyos Themisztiosz nevű filozófusról van szó, aki Valentinianus és Valens császárok alatt hivatalt vállalt: Constantinopolis (Bizánc) prefektusa lett.

11. 302. Palladasz: Szegény vagyok

Szidsz? A szegénységem szidd inkább! Hogyha szegényen
élne, te szidnád itt Zeust is eképpen, ugye?

11. 303. Palladasz: Szegény vagyok 2

Hát a szegénység nagy baj? Utálsz pusztán csak ezért te?
Fortuna bűne csupán – és nem a jellememé.

11. 304. Palladasz: Kitárt lélek

Minden anyámasszony katonája, akárki dicsekvő,
vagy pedig ők, akik a többi hibát viselik,
mind tudják, hogy nem mutogatják másnak a dolgot,
inkább elrejtik bölcsen egész belül azt.
Ám sarkig van tárva a lelked: látja akárki
mekkora félsz van bent, s mekkora önbizalom.

11. 305. Palladasz: Szakmaváltogatás

Ej, szégyentelen, ostoba népség csúf ivadéka,
mért is hordod, mondd, ily magasan fejedet?
Nyelvtanítók mellett te Platón-követő vagy. Amint meg
bárki Platónról szól, újra a nyelvtanító.
Egyikből menekülsz csak amabba, viszont igazából
nem vagy nyelvtanító s pláne Platón-követő.

11. 306. Palladasz: Egy utazgató nőre

Lám, elhagytad Egyiptomot és szír földre utaztál,
s onnan is elmentél: most meg Itália jött.
Hogy vehet így feleségül akárki? Holott ez a vágyad,
éppen azért van, hogy szállsz faluról falura.

11. 307. Palladasz: Sorsszerűség

Hogyha Erósz a fiad neve, s Aphrodité a nejednek,
akkor sorsszerű, hogy sánta legyél te magad.¹³⁷

11. 308. Lukilliosz: A vézna és a tű

Túvel szúrta magát lábon Kleoníkosz a vézna,

---

¹³⁷ Mint Héphaisztosz: ő volt Aphrodité istennő férje.

aztán lábával szúrta hamar meg a tűt.

11. 309. Lukilliosz: A tönkrement ember

Thrászümakhosz, szépen kiügyeskedtek vagyondból:
tönkre jutottál hát hirtelen, ó, te szegény.
Így hát spórolsz: víz csak az ételed – és uzsoráskodsz
meg kamatot követelsz: mint tehetősen is épp.
Hányszor koplaltál azelőtt? És most? Ugye látod,
nem rosszabb a sorod, mint ami volt azelőtt.

11. 310. Lukilliosz: Új arc

Vettél új hajat és fogakat, gyantát, s pirosítót.
Ennyi erővel végy arcot is újat akár.

11. 311. Lukilliosz: A lusta kérése

Annyira lusta alak Pantainetosz! Íme belázasodott, és
kérté az égieket, lenne örökre beteg.
Mégis meggyógyult, fel kellett kelnie szépen,
és úgy szidja ma az égi süket füleket.

11. 312. Lukilliosz: Az ügyes költő

Jóllehet itt nincs senki halott, ó átutazó, ám
Markosz, a költő egy sírkövet ím' idetett,
melyre csupán egy verssor van belevésve, imígyen:
"Sírj a tiz évet alig élt kicsi Maximoszért." –
Nincs itt (mondja a kő) semilyen kicsi Maximosz, ám e
"nagy költő" sírni készíti az átutazót.

11. 313. Lukilliosz: Üres ezüstök

Éhen akarsz te veszejteni engem e nagy lakomádon:
minden tálad ezüst – ám valamennyi üres!
Nagy ragyogás közepett felüvöltene bennem az éhség:
"Hol van az én teli és csorba cserépfazekam?"

11. 314. Lukilliosz: Üres tálak

Azt, hogy az étkészlet szó honnan jön, sose néztem,
s megtudtam, nálad épp vacsorázva minap.
Merthogy az asztalon ám *é*hkészlet volt odarakva:
éhes az összes tál, mert üres így az egész.

11. 315. Lukilliosz: A tolvaj

Antiokhosz látott egy párnát Lúszimakhosznál.
s párnát már ezután Lúszimakhosz sose lát.

11. 318. Philodémosz: A csillagjós

Antikratész ma nagyobb csillagfigyelő Aratosznál,
és nem tudja melyik volt születési jegye.
Ő azt mondja bizonytalan abban, hogy Bak esetleg,
vagy tán Ikrek, vagy Szűz jegy alatt született.
Hát mindhárom alatt inkább, mert bakzani jól tud,
néha az ikrekkel – s néha meg ő a leány.

11. 319. Automedón: Polgárnak lenni Athénban

Hogyha viszel tíz zsák faszenet, polgár leszel egyből,
és ha malackát is: Triptolemosz te leszel.¹³⁸
Persze ajánlódnak Hérakleidésznek is adjál
káposztát, lencsét, bármit, amid van elég.
És neved is lehet ám Kekropsz, Kodrosz, vagy Erekhtheusz:¹³⁹
bármilyen lehetsz, emiatt rád se figyelnek azok.

11. 320. Argentáriosz: A képzelet ereje

Antigonét kívánja Philosztrátosz – de szegényebb
még Írosznál¹⁴⁰ is ötszörösen legalább.
Ám a hideg jó ellenszert kínált neki erre:
felhúzván térdét Antigonéval aludt.

11. 321. Philipposz: Kallimakhosz és követői¹⁴¹ ellen 2

Grammatikus lelkek, tüskéző Gáncs-ivadékok,
könyvek telkhiszei,¹⁴² Zénodotosz-kutyusok,¹⁴³
Kallimakhosz katonái (akit pajzsként felemeltek –
s tőle se tartjátok vissza a nyelveteket!)

---

¹³⁸ Eleusziszi, tehát athéninak tartott mitológiai hős.

¹³⁹ Athén mítikus alapítói. Ma már nem az a lényeg, hogy mit tesz valaki a városért, akár ezeket a neveket is viselheti bárki, a lényeg, hogy legyen elég pénze megvenni magának az athéni polgárjogot.

¹⁴⁰ Az *Odüsszeiá*ban szereplő közmondásos koldus.

¹⁴¹ Lásd a 11. 20. vershez írt jegyzetet.

¹⁴² Mitológiabeli démonikus lények.

¹⁴³ Zénodotosz grammatikus és epigrammaköltő, valószínűleg Kallimakhosz kortársa, s ezek szerint követője is..

Egyszerű kis szavakon – netalán szókon! – lovagoltok,
és hogy a küklópszoknak volt-e kutyája vajon.
Fáradnátok örökre csak ezt gagyarászva, ti latrok,
és lőjétek csak másba silány nyilatok.

11. 322. *Antiphanész: Kallimakhosz és követői ellen 3*

Grammatikus lelkek hada, fontoskodni imádók,
tüskemolyok, mások műveit egyre szidók,
nagyság szégyenfoltjai, Érinna¹⁴⁴ leutánzók,
csontszáraz s keserű Kallimakhosz-kutyusok,
költők tönkretevői, gyereksereg elbutítói,
szépszavuakba marók: tűnjetek el, csimaszok!

11. 327. *Antipatrosz Thesszaloníkeusz (Szidóniosz?): A szidóni nők*

Összeaszott hátsóju Lükainisz, akit sose látott
Aphrodité, kisebb tomporu mint a kis őz.
Egy részeg hegyi pásztornak sem kellene ily nő...
Brrr, brrr, épp ilyenek mind a szidóni nejek.

11. 328. *Nikarkhosz: A felosztott nő*

Múltkor Hermogenész meg jómagam és Kleobúlosz
így, közösen vittük ágyba Arisztodikét.
Nem mindent mindenki – felosztottuk mi a testét.
Tenger lett az enyém, mélybe merültem ezért.
Hermogenészé lett a sötét, a legeslegutolsó
Alvég, mely gyászos, ősi, titokteli hely,
hol csak a holtak szelleme kóborol erre meg arra,
s hol fügefák avarát hordja üvöltve a szél.
És végül Kleobúlosz az égbe került, ahogyan Zeusz,
míg a kezében volt fegyvere tüztelien.
Mindönké csak a földje. A gyékényen kiterülve
így osztottuk fel hárman e nőt közösen.¹⁴⁵

11. 329. *Nikarkhosz: Modern Dionüszosz*

Démónax, ne tekints mindig lefelé, s ne kecsgetsed
nyelvedet: egy tüskét rejteget ám a *cicus*.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Görög költőnő a Kr. e. 4. századból.

¹⁴⁵ Az *Iliász*ban Zeusz, Poszeidón és Plútón osztják fel a világot egymás között hasonló módon.

¹⁴⁶ Az eredetiben a “malac” szó utal a női nemi szervre.

Lám phoinik módon töltöd minden napod-éjed:
ágyéktáplált vagy – nem Szemelé fia bár...¹⁴⁷

11. 330. Nikarkhosz: Lakás a toronyban

Tegnap hívtál meg, Démétriosz, ámde *ma* jöttem.
Engem szídsz? Hát mért laksz te ilyen magasan?!
Majd beleöszültem lépcsődöt mászva, de így sem
értem volna fel én – ám segített e számár.
Mily közel is van az ég! Maga Zeusz, amikor Ganümedészt
mennybe emelte, bizony errefelé mehetett.
S mennyi idő, hogy elérjed a Hádészt innen? Ügyes vagy!
Megvan a trükkje hogyan légy te haláltalan: így!

11. 331. Nikarkhosz: A hajó

Éppen a *Megmentő* nevet adta Philón e hajónak:
ámbar még maga Zeusz sem menekülne meg itt.¹⁴⁸
Csak neve *Megmentő* – az utas válasszon előbb, hogy
vagy marad itt, vagy rá Perszephoné hona¹⁴⁹ vár.

11. 332. Nikarkhosz: A hajó 2

Felvett bárkájába a jó Eikandrosz a kalmár –
ám nem utazni: vizet kell meregetni nekem.
Mert van benne elég sok víz: itt látni Poszeidónt
is sietősen, ahogy fogja a nagy szigonyát.
Láttál vízkóros bárkát? No, csak azt sose lássam,
hogy fakoporsó lesz hirtelen egy fahajó.

11. 333. Kalliktér: A tolvaj orvos

Gyógyszerrel Rhódón eltünteteti bőrbajainkat –
s eltüntet mindent gyógyszerre nélkül is ő.

11. 334. Ismeretlen: A dolgok súlya

Dögvész és Diorész ugyanannyi betű. De pakold fel
kétkaru mérlegre, hogy melyikük nehezebb.
Látni fogod, hogy a nyelve kitér, Diorészt közelíti:
egy dögvész kisebb súlyu tehát eszerint.

---

¹⁴⁷ A főníciaiakat ledérnek tartották a görögök. Dionüszoszt, miután anyja Szemelé meghalt, Zeusz a saját ágyékába varrta és így hordta ki.

¹⁴⁸ A Megmentő, görögül Szótér, Zeusz mellékeve volt

¹⁴⁹ Az alvilág.

11. 335. *Ismeretlen: A harcossorsa*

Ó te szegény Künegeirosz, az életben s a halálban
íme belédválnak fegyverek és szavak is.
Rég kezedet vesztetted el ott, harcban Marathónnál,
most meg a lábadtól foszt meg a grammatikus.¹⁵⁰

11. 340. *Palladasz: Megszegett esküvés*

Százsor is esküdtem: több bökverset le nem írok!
Annyi hülyével volt csúnya vitám emiatt.
Ámde elég sajnos meglátnom a nagy pöffögő-száj,
Pantagathosz pofiját, s újra előtör e kór!

11. 342. *Ismeretlen: A sérv*

Látszik a sérv legelől – de ki látja mögötte a sérvest?
Hagyjuk a sérvet már: hol van az emberi lény?

11. 343. *Ismeretlen: A két hű szolgál*

Szilvánosz két szolgálégye a Bor meg az Álom,
múzsza se kell neki már, s régi barátai sem.
Egyik bőven ömölve kibűvöli néha az ágyból,
s fekvé az ágyában tartja szuszogva amaz.

11. 344. *Ismeretlen: A kék klub kocsisa¹⁵¹, akinek zöld asztala volt*

Métrodotosz, gyűlölve nagyon s velejéig a zöldet,
vette ez asztalt, hogy szítsa a gyűlöletét.

11. 347. *Philipposz: Kallimakhosz és követői ellen 4*

Hát itt vagytok, akik szemetek csak az égre meresztek,
sok kis-Arisztarkhosz, tüskeszedő molyolók.
Mért is kéne nekem vizsgálnom a Héliosz útját,
s hogy ki-mi volt Próteusz, és ki-mi Pügmalión?
Tiszta, fehér sor kell! A sötétekben kutakodva
sorvadjon csak a sok Kallimakhosz-követő.

---

¹⁵⁰ Eredetileg ez a név Künegeirosznak hangzott, ám már a nyelvtudósok is rosszul ejtették, így az illető egy “verslábnnyival” megrövidült.

¹⁵¹ A római világban a kocsiversenyek nagy népszerűségnek örvendtek, és a két klub, a kékek és a zöldek szurkolói gyakran az élet minden területén rivalizáltak egymással.

11. 353. Palladasz: Valósággá lett mítosz

Hermolükosz lánykája megismert egy majomembert,
és ebből sok-sok *hermomajom* született.
Míg Zeusz egy Helenét, egy Kasztórt, s egy Polüdeukészt
Lédának titkon hattyu alakban adott.
Hermioné eszerint varjúval hált: a szegénynek
sok-sok rettenetes *hermogyerek* született.

11. 355. Palladasz: Mindent tudni

Szólsz: “Mindent tudok én.” Mindent? Lehet – ámde pocsekül.
Csak csipegetsz mindent: semmi tudás a tied.

11. 357. Palladasz: Apa és fia

Egy apa versenyzett a fiával, hogy melyikük tud
több pénzt verni el és szórni a szélbe hamar.
És miután sikerült felemészteni mindenüket, már
nincsen más: egymást *verhetik el* ma csupán.

11. 358. Ismeretlen: Szótagok

Rufniánosz Rufosz volt: kétszótagos,
de egyre több a bűne és a szótag is.
Elkapta végül egy kétszótagos bíró,
így lett megint csupán kétszótagos nevű:
Rufosz – gazfickó és csaló, ahogy régen.

11. 362. Kallimakhosz: A jóbarátok elvesztése

Egyrészt boldog volt, másrészt eszelős is Oresztész,¹⁵²
Leukhárész, ugyebár – persze, nem úgy, ahogy én:
hisz nem tette sosem próbára a phókiszi társát,
és a barátságát: színdarabot sosem írt.
Biztosan elvesztette, ha így tett volna, barátját:
így vesztettem el én több Püladészetet is.

11. 366. Makedóniosz konzul: A fősvény álma

Egy fukar ember nagy kincset tartott a kezében;
álmában – s meg akart halni: örök legyen ez.

---

¹⁵² A mítoszbeli Oresztész, Agamemnón fia és megbosszulója, akit anyja megölése után a fúriák az örületbe kergettek. A phókiszi Püladésszel való barátsága közmondásos volt.

Ám mikor elmúltott gazdagság-álma, felébredt
s látva szegénységét: visszafeküdt iziben.

11. 367. Juliánosz Antikenszor: Valósággá vált mítosz 2

Arcod olyan pont mint egy struccé. Hú, ugye Kirké
bájitalától változtál ezzé a madárrá.¹⁵³

11. 368. Juliánosz Antikenszor: Szőr

Akkora már a bozót amugyis szőrnötte pofádon,
hogy sarlóval kell vágnod, nem elég oda olló.

11. 369. Juliánosz Antikenszor: Egy törpére

Város a biztonság! Él itt s nem csipkedik össze
pigmeusember-evő darvak¹⁵⁴ a kis fejedet.

11. 370. Makedóniosz konzul: A víz

Nem szól ám a tükör sose, hát szóvá teszem én, hogy
álszépségedet a rúzsvakolat teszi csak.
Lantos Pindarosz is rég szóvá tette, leírván,
hogy “fő jó csak a víz”:¹⁵⁵ gyűlöli bőszen a rúzszt.

11. 371. Palladasz Műélvezet az asztalnál

Nem kell, hogy meghívj, csak azért, hogy *lássam* a tányért,
melynek az alján egy tökdarabocska lapul.
És az ezüstitalat nem ehetjük meg, pedig itt most
átveri ám az üres-gyomru fatálasokat.
Hívd, aki majd műélvezetért éhezne is inkább,
hogyha csodálatnád nem-teli táraidat.

11. 372. Agathiasz Szkholasztikosz: Árnyékember

Árnyék csak tested, nem több mint füstszerű árnyék:
nem kockáztatsz, hogy bárki elé odaállj,
(mert hiszen egy levegővétel számodra veszélyes)
félve, beszippanznak rögtön az orrlyukai.
Ám nem félsz a haláltól, hisz nem változik akkor
semmi: lehetsz ugyanúgy szellem – ahogy ma is épp.

---

¹⁵³ Az *Odüsszeiában* Kirké, a varázslónő disznóvá változtatta Odüsszeusz társait.

¹⁵⁴ A legenda szerint az afrikai pigmeusok szabályos háborúkat vívnak a darvak ellen.

¹⁵⁵ Olümposzi ódák I. 1.

11. 373. Palladasz: A költő, akia táblás játékokat dicséri versében

Minden versírónak Kalliopé csak a múzsa.

Hát a te Kalliopéd *Tábliópé* lehet ám.

11. 375. Makedóniosz konzul: Babonaság

Tüsszentettem¹⁵⁶ a sír mellett és azt kívántam amit rég
vágytam hallani már: hogy legyen itt a nejem.

Tüsszentettem a szélbe, de az én nejemet sosem éri
semmi szerencsétlen s rossz: se a kór, se halál.

11. 377. Palladasz: Madarak

Egy nyomorult madarat kaptunk, vendégek, ebédre,
más madaraknak meg ennivalói vagyunk.

Két keselyű eszi csak Titüoszt¹⁵⁷ odalent a pokolban,
s minket, az élőket négy keselyű eszik itt.

11. 378. Palladasz: Nyelvtudomány s feleség

Nyelvtudomány s feleség – lehet együtt mindez a kettő?

Csóró nyelvtudomány, s rettenetes feleség:
mennyit szenvedek én a Haláltól, s pluszban a Sorstól!

Nyelvtudománytól már megszabadultam azért,
csakhogy nem bírok feleségemtől – ez a helyzet.

Szerződésünk van, s tiltja a római jog.

11. 381. Palladasz: A nők

Mint az öröm, keserűek a nők! Csak kétszer öröm mind:

Csak mikor elveszed és – majd mikor eltemeted.

Egyszer a nyásznyoszolyán – majd csak a gyászlepedőn.

11. 385. Palladasz: Műszerelem

Mű a szerelmed hisz félelmed hajt, meg a kényszer.

És az ilyen szerelem állhatatos sose lesz.

11. 387. Palladasz: A fősvény lakomája

Egy kis ebéd mindönknek elég – de mikor Szalamínosz

---

¹⁵⁶ A tüsszentést jó előjelnek tartották.

¹⁵⁷ Mitológiaiabeli óriás, akit bűne miatt saját apja, Zeusz taszított le a Hádészbe.

vendégel minket, otthon is újra eszünk.

11. 388. Lukilliosz: A házasság és hatása

Addig, amíg nőtlen voltál, Numénius, összes
dolgod az életben nagyszerűen sikerült.
Ám amióta nejed bevezetted a házba, az összes
dolgod az... egyszerűen kisszerű – ez kiderült.
Persze, a gyermek...! Van pénzed? Lesz gyermeked úgy majd,
s egy koldus gyerekét úgyse szeretheti jól.¹⁵⁸

11. 389. Lukilliosz: A vén zsugori

Hogyha örökké élsz, mint egy holló, igazad van,
hogy felhalmoztad rettenetes vagyond.
Ám ha halandó vagy, kit a vénkor elér hamarost, úgy
bújj ki a birtoklás bünteli karmaiból,
még mielőtt lelked belepusztul az ördögi kínba:
hadd használják csak mások a bő javaid.

11. 390. Lukilliosz: Intés egy barátához

Hogyha szeretsz, igazán azt tedd, és semmi gonoszság
más bűn kezdeteként itt ne legyen sohasem.
Mert én azt mondom, valamennyi kis emberi lénynek
nyílt gyűlölség jobb mint a hamis szeretet.
Lám, egy tengeri gályának jobb, tudvalevő, egy
szikla, ha látszik, mint zátony a tenger alatt.

11. 391. Lukilliosz: A fösvény és az egér

Egy egeret látott otthon fukar Aszklepiádész,
és így szólt: “Nálam, kedves egér, mit akarsz?”
Ám az egér mosolyog: “Nem kell megijedni, barátom:
éltel nem keresek itt, csak a lakhelyemet.”

11. 392. Lukilliosz: Az új hős

Egy kicsi szárnyas hangya sötét hátán lovagolva,
Adrasztosz szónok harsog ilyen szavakat:
“Szállj, szállj, ó Pegaszosz, megjött a te Bellerophónod!¹⁵⁹,,
Persze, a legderekabb hős, pici hullajelőlt.

---

¹⁵⁸ Vagyis, ha valaki gyermektelen és gazdag, akkor mindenki töri magát hogy az illető örökre fogadja, aki viszont szegény, az nem tudja rendesen ellátni, felnevelni a gyerekeit.

11. 393. *Lukilliosz: Lány és sérv*

Nincs ma nagyobb teher egy lánygyermeknél. Ha szerinted,
Euktémón, inkább nem teher, úgy idesüss:
Van neked egy sérved, nekem egy lányom – no, cseréljünk.
Sőt, adhatsz sérvet százat akár, ha akarsz.

11. 394. *Lukilliosz: A fukar költő*

Az ma a legkitünőbb költő, aki jó vacsorára
hívja közönségét majd, miután recitált.
Ám ha felolvas, majd hazaküldi csak éhesen őket,
úgy a saját fülein élje ki örületét.

11. 395. *Nikarkhosz: A fing*

Egy fing mely kiutat nem lel, meg is ölhet akárkit;
egy fing megmenthet: küldve előre zaját.
Így ha meg is menthet s meg is ölhet a fing, ahogy épp jön,
éppen mint a király: íme, hatalmas a fing.

11. 398. *Nikarkhosz: A hajfesték*

Megfestette haját – és minden szála kihullott:
torzonborz feje volt, s mára akár a tojás.
Íme, a jó hajkence kikotyvasztója elérte
hogy borbély nem kell és sosem őszül e haj.

11. 399. *Apollináriosz: Különös esetek*

Egy nyelvtanítótó szamaráról földre zuhant le
és minden tudományt teljesen elfeledett.
Így ezután semmit se tudott, semmit se tanított,
azt mondják, csendes, egyszerű életet élt.
Ellentéte Glükónnal esett meg. Bár neki nem volt
nyelvtudománya, csupán egyszerű nyelvezte,
annyira sokszor esett le a földre a kis szamaráról,
hogy már ő maga is nyelvtudománytanító.

11. 405. *(Lukiánosz) Nikarkhosz (?)*: *Az ormány*

Níkének jó (s kampós!) orra van ám a borokhoz –

---

¹⁵⁹ A görög mitológia egyik népszerű hőse, aki a szárnyas paripával repülve menti meg a bajba jutott királylányt.

bár kicsikét lassan tudja kibökní milyen,
mert négy óra amíg végigfut rajta az illat:
kétszáz rőfnyire van tőle az orrlýuka ám.
Nagyszerű ormány ez! Valahányszor a tóba merül le
ezzel kapja el ő mindig a kis halakat.

11. 406. Nikarkhosz: Az ormány 2

Nézd, itt van Kíkón kampós ormánya, Menipposz:
messze mitőlünk így ő maga sem lehet ám.
Már közeleg, de nekünk várnunk kell egy kicsit őrá,
merthogy az orra mögött egy sztadionnyira¹⁶⁰ van.
Persze elől van az orr, ha tehát egy hegyre felállnánk,
együtt láthatnánk őt, meg az orra hegyét.

11. 407. Nikarkhosz: A vézna kalandjai

Vézna Menésztrátoszt portája előtt ücsörögve
hangya ragadta meg, egy lyukba behúzva legott.
Majd abból egy légy kiemelte – ahogy Ganümedész
vitte nagyon régen Zeuszhoz az égbe a sas.
Nem tartotta a légy se soká, de a földre se pottyant:
szempillájával pók fonálába akadt.

11. 408. Lukiánosz: A sminkelő öregasszony

Fesd feketére hajad – de öregkorodat sose tudnád,
és kisimítani sem bírod a ráncaidat.
Hát ne vakold be fehér festékekkel egész fejedet, mert
már nem is arcod van: színpadi maszk az egész.
Annyira céltalan ez. Te eszednél vagy? Hisz a rúztól
s festéktől nem lesz egy Hekabé – Helené.¹⁶¹

11. 411. Ismeretlen: Túl forró fürdő

Inkább hamvasztó máglyának hívjad e fürdőt:
régén Akhilleusz is éppen ilyet rakatott;
vagy mint Médeia inge, mi meggyulladva megölte
nászágján Glaukét, szép Iaszónja miatt.¹⁶²
Kímélj meg, fürdős, hiszen én írom meg amit csak

---

¹⁶⁰ Kb. 200 méter.

¹⁶¹ Vagyis: “vénasszonyból kíváncsatos világszépe”.

¹⁶² Akhilleusz barátjának, Patroklosznak rakatott halotti máglyát; Médeia gyúlékony méreggel átitatott ruhát küldött Glaukénak, aki miatt Iaszón elhagyta őt.

tesznek az emberek és mind a haláltalanok.
Hogyha meg azt akarod, hóhér, te! hogy élve elégjünk,
úgy a faházat gyűjtsd ránk, s ne e kőfalakat!

11. 413. Ammiános: Vegetáriánus ebéd

Mintha *mezőt* ölt volna a tiszteletünkre Apellész,
véelve juhok lettek asztali társaiból.
Mert volt ott retek és zöldhagyma, cikória, snidling,
spárga, salátafejek, mentalevél, rutafű.
Attól tartottam, hogy a végén széna a desszert,
és a kemény bab után elmenekültem – el én!

11. 414. Hédülosz: Két szenvedély következménye

Tönkretevő Bakkhosz, meg a tönkretevő Aphrodité
gyermeke nem más mint tönkretevő – isiász.

11. 415. Nikarkhosz (Antipatrosz?): Száj és fenék 3

Nézz oda, Mentoridész, ki pakolta neked vajon át a
tomporod – épp oda, hol régen a szád helye volt?
Mert most szellentesz felül és odalent cseverészel...
Alfeled – ámulok én – hogy mehetett oda fel?

11. 416. Ismeretlen: Pénz

Pénzt az kap ma a kurva is, annyira, hogy – na de mindegy.
Őket kedveli? Úgy engem *utáljon* a pénz!

11. 421. Apollináriosz: Jó és rossz

Hogyha mögöttem szólsz rosszat rólam – sose bántam.
Mert ha előttem jót szólsz – az a rossz nekem ám!

11. 422. Antiokhosz: Egy szónokoló műveletlen

Hogyha okos lett volna, a kútba ugorna. Bolondként
él és gazdagodik közszerepelve is ő.

11. 427. Lukiánosz: A mágus ereje

Démonokat kerget ki szavalva a szájszagu mágus:
nem hite nagy, hanem a trágyaszerű lehelet.

A KÖLTŐK MUTATÓJA

Agathiasz Szkholasztikosz (kb. 536-582, bizánci jogtudós és történetíró) 11.372

Ammiános 9.573; 11.13; 11.14; 11.15; 11.16; 11.97; 11.98; 11.102?; 11.146; 11.147; 11.150; 11.152; 11.156; 11.157; 11.180; 11.181; 11.188; 11.209; 11.221; 11.226; 11.227; 11.229; 11.230; 11.231; 11.413

Ammonidész (teljesen ismeretlen) 11.201

Antiokhosz (ismeretlen, talán Kr. u 100 körül) 11.422

Antipatrosz Szidóniosz (Kr. e. 2. sz., Szidónban működő epigrammaköltő) 11.23; 11.24; 11.370; 11.327?; 11.415?

Antipatrosz Thesszaloníkeusz (Thesszalonikében született, makedón származású költő, Kr. e. 12-9 táján Calpurnius Piso római hadvezér kliense volt, később Rómában retorikát tanított) 11.20; 11.31; 11.158; 11.219; 11.224; 11.327?; 11.415?

Antiphanész (Kr. u. 1. sz., makedón származású költő) 11.322

Apollináriosz (talán Apollinaris Sidonius galliai latin költő, 433-479?) 11.399; 11.421

Argentáriosz (Marcus Argentarius, ismeretlen költő) 11.320

Automedón (ismeretlen költő, valószínűleg Kr. e. 1. sz.) 11.319

Démodikosz (Kr. e. 6-5. sz.) 11.236; 11.237

Dionúsziosz (talán D. Halikarnasszeusz rétor, Kr. u. 125 k.) 11.182

Dioszkoridész (Kr. e. 2. sz.) 7.166?

Hédülosz (Kr. e. 3. sz.) 11.123; 11.414

Ismeretlen költők 11.51; 11.86; 11.109; 11.125; 11.145; 11.149; 11.151; 11.166; 11.193; 11.202; 11.222; 11.244; 11.250; 11.267; 11.268; 11.269; 11.273; 11.334; 11.335; 11.342; 11.343; 11.344; 11.411; 11.416; 11.358

Julíanosz Antikenszor (Kr. u. 6. sz.) 11.367; 11.368; 11.369

Julianus Apostata (római császár, a "hitehagyott", 331-363) 11.108

Kalliasz, Argoszi (teljesen ismeretlen) 11.232

Kalliktér (teljesen ismeretlen) 11.118; 11.119; 11.120; 11.121; 11.122; 11.333

Kallimakhosz (Kr. e. 310–240, az alexandriai könyvtár munkatársa, a leg-jelentősebb hellenisztikus költő) 11.362.

Kerealiosz (talán Julius Cerealis, Martialis barátja? Kr. u. 1. sz.) 11.129; 11.144

Leonidász, Alexandriai (teljesen ismeretlen) 11.09; 11.70; 11.199; 11.200; 11.213; 11.187

Lukiánosz (kb. 120–185, szamoszatai születésű híres görög satírikus író) 11.405?; 11.408; 11.427

Lukilliosz 5.68; 6.166; 9.55; 9.572; 10.122; 11.10; 11.11; 11.68; 11.69; 11.75; 11.76; 11.77; 11.78; 11.79; 11.80; 11.81; 11.83; 11.84; 11.85; 11.87; 11.88; 11.89; 11.90; 11.91; 11.92; 11.93; 11.94; 11.95; 11.99; 11.100; 11.101; 11.103; 11.104; 11.105; 11.106; 11.107; 11.131; 11.132; 11.133; 11.134; 11.135; 11.136; 11.137; 11.138; 11.139; 11.140; 11.141; 11.142; 11.143; 11.148; 11.153; 11.154; 11.155; 11.159; 11.160; 11.161; 11.163; 11.164; 11.165; 11.171; 11.172; 11.174; 11.175; 11.176; 11.177; 11.178; 11.179; 11.183; 11.184; 11.185; 11.189; 11.190; 11.191; 11.192; 11.194; 11.196; 11.197; 11.205; 11.206; 11.207; 11.208; 11.210; 11.211;

11.212; 11.214; 11.215; 11.216; 11.217; 11.233; 11.234; 11.239; 11.240; 11.245;
11.246; 11.247; 11.249; 11.253; 11.254; 11.256; 11.257; 11.258; 11.259; 11.264;
11.265; 11.266; 11.276; 11.277; 11.278; 11.279; 11.287; 11.294; 11.295; 11.308;
11.309; 11.310; 11.311; 11.312; 11.313; 11.314; 11.315; 11.388; 11.389; 11.390;
11.391; 11.392; 11.393; 11.394

Makedóniosz konzul (550 körül élt thesszalonikéi költő) 11.61; 11.366; 11.370;
11.375

Makedóniosz Thesszalonikeusz (talán Kr. e. 1. sz. – vagy talán azonos az előzővel?) 11.39

Meleagrosz (Kr. e. 130-60, gadarai születésű szofista, költő) 11.223

Mürinosz (teljesen ismeretlen) 11.67

Nikarkhosz 5.38; 5.39; 5.40; 6.31?; 6.285; 7.159; 7.166?; 9.330; 9.576; 11.01;
11.07; 11.17; 11.18; 11.71; 11.73; 11.74; 11.82; 11.96; 11.102?; 11.110; 11.111;
11.112; 11.113; 11.114; 11.115; 11.116; 11.124; 11.162; 11.169; 11.170; 11.186;
11.228; 11.241; 11.242; 11.243; 11.251; 11.252; 11.328; 11.329; 11.330; 11.331;
11.332; 11.395; 11.398; 11.405?; 11.406; 11.407; 11.415?

Palladasz (kb. 360-430, alexandriai költő, korának legnagyobb epigram-
maszerzője) 11.55; 11.204; 11.255; 11.263; 11.280; 11.281; 11.287?; 11.292; 11.293;
11.300; 11.301; 11.302; 11.303; 11.304; 11.305; 11.306; 11.307; 11.340; 11.353;
11.355; 11.357; 11.371; 11.373; 11.377; 11.378; 11.381; 11.385; 11.387

Philipposz (Kr. u. 1-2. sz., thesszalonikéi költő) 11.173; 11.321; 11.347

Philodémosz (Kr. 110-40, epikureus filozófus, Rómában Ciceróval stb. volt
kapcsolatban) 11.30; 11.34; 11.35; 11.41; 11.44; 11.318

Polliánosz (Kr. u. 2. sz.) 11.127; 11.128; 11.130; 11.167

Theodórosz (Kr. u. 2. sz.) 11.198

Zónasz (Kr. e. 1. sz.) 11.43

FÜGGELÉK

E kis összeállítás célja, hogy a Kr. u. 1. században élt három, irodalommal foglalkozó személyről valószínűsítse, hogy egy és ugyanazon ember.

Lukilliosz: A hellenisztikus előzmények után kialakult ún. szatirikus epigrammastílus kialakítója, legismertebb művelője. Önálló kötete nem maradt ránk, az *Anthologia Palatina* elnevezésű gyűjteményből ismerhetjük mintegy 127 görög nyelven írt epigrammáját. Magából a versekből két tényt tudhatunk meg az életéről: második verseskötönyve előszavában közli, hogy Nero császár támogatja őt. Ezek szerint Krisztus után 54 és 68 között írhatta műveit, s legalább két kötete megjelent. Neve nem görög, hanem a latin Lucilius görög megfelelője. Bár görögül írt, nem valószínű, hogy valóban görög származású, sőt esetleg felszabadított rabszolga lett volna, ugyanis szinte biztosra vehetjük, hogy akkor az eredeti görög nevét használta volna, s nem az esetleges felszabadítás révén kapott római nemzetségnevét.

Lucilius: Seneca fiatalabb kortársa, neki írta a húsz könyvben fennmaradt *Erkölcsei leveleket*, valamint neki ajánlotta a *Természettudományi vizsgálódások* című művét is. Valószínűleg Campaniában született, Pompeiiben vagy Neapolisban, tehát olyan vidéken, ahol még abban a korban is erős volt a görög elem a lakosság összetételében. A levelezés idején, mint római lovag, Szicíliában volt procurator. Foglalkozott írással ő is, talán verseket, illetve tudományos (ma inkább úgy mondanánk: ismeretterjesztő) műveket írt.

„Aetnicus”: Az *Appendix Vergiliana* című gyűjteményben 646 sorosként fennmaradt, az Etna tűzhányóról szóló tanköltemény ismeretlen szerzője. Verselése alapján egyértelmű, hogy nem Vergilius írta e művet, sőt nem is abban a korban keletkezett, hanem később, minden bizonnyal a Kr. u. 1. század közepe táján. Az bizonyos, hogy még 79 előtt, mert nem említi a Vezúv azévi kitörését, amely elpusztította Pompeiit. Ebből a korszakból az Etna egyetlen kitöréséről tudunk, amely 72-ben volt.

Lukilliosz és Lucilius esetleges azonosságát eddig is többször vizsgálták, éppúgy, ahogy felmerült Lucilius és az *Aetna* szerzőjének azonossága is. Azonban egyik esetben sem született igazán meggyőző eredmény – talán azért mert e két vizsgálatot külön-külön végezték el. De ha e három, eddig különbözőnek tartott embernek, a művekből kihámozható személyiségjegyeit egymás mellé tesszük, akkor sokkal kerekébbé válik a kép.

A Lukillioszra vonatkozó tételeket magukból az *Anthologia Palatinában* található verseiből vettem, a Luciliusra vonatkozókat Seneca műveiből (EM = *Erkölcsei levelek*, NQ = *Természettudományos vizsgálódások*), az „Aetnicus”-ra vonatkozókat pedig részint magából az *Aetnából*, részint – idézőjelezve – Takács László: *Irodalmi élet a Nero-kori Rómában* (p. 138-148.) című művéből.

Lukilliosz (54-60)	Lucilius (60-65)	„Aetnicus” (65-78)
Nero támogatja (AP 9.572)	mint római lovagot, Nero nevezi ki procuratornak Sziciliába	„társadalmilag valószínűleg magasabb szinten áll”, minden bizonnyal lovag
perfekt görög, gyakran idéz a verseiben Homérosztól stb.	a művelt „polihisztor” Senecával levelez	műveltnek számít
görög verseket ír, ahol természetesen a Szaturnusz bolygót is a görög nevén „Kronosznak” nevezi	olyan vidékről származik, ahol a lakosságban jelentős volt a görög elem	„a mitológiai neveket görögös formában használja”
	megmássza az Etnát, verset akar írni róla (EM LXXIX)	megmászta az Etnát, verset írt róla
egy lenézett műfajban alkot: görögül ír „vicces” epigrammákat	„élénk szellemű” írásai vannak ugyan, de most valami nagyszerű, elődökhöz méltó témát akar megírni	„nem tartja magát <i>par excellence</i> költőnek”
a „szórakoztató epigramma” hellenisztikus műfaj		„jól ismerte a hellenisztikus irodalmi sablonokat”
szatírikus műveket ír, görbe tükröt tart az olvasói elé, határozott véleménye van a neki nem tetsző dolgokról	„élénk szellemű”	szemléletmódjának meghatározó eleme a szatíra, „görbe tükröt tart az olvasói elé”, határozott véleménye van a neki nem tetsző dolgokról
szidja a sokak által kedvelt sportolókat, asztrológusokat, sztárelőadókat, költőket	„a tömegnek kedves értékeket félrerúgva” halad a „nagyszerűbb dolgok felé” (EM XXXI)	a tömeg által elfogadott közkeletű vélekedéseket szeretné szétoszlatni
sosem pusztán egy versben mondja el a véleményét a neki nem tetsző dolgokról, hanem újra és újra visszatér rájuk	„Minek takarékoskodjam a szavakkal? ... Tele marokkal kell szórni. Lehetetlen, hogy tömérdék próbálkozás után se járjak sikerrel!” az emberek meggyőzésében. (EM XXIX)	folyton visszatér a lényegi mondandójára, többször is elmondja különböző szavakkal a véleményét
Neróra is célozgat néha (AP 11.254 etc.)		Neróra is célozgat (Trója, víziorgona, tűzvész)
gyakran emlegeti Epikurosz, főleg az atomelméletét	valószínűleg epikureus volt, de Seneca maga is gyakran emlegeti neki Epikurosz	a földi dolgok megismerését tartja fontosnak, akárcsak az epikureus Lucretius, határozottan kijelenti, hogy az istenek, akik nem foglalkoznak piszkos, kézműves dolgokkal (32-33) valamint az istenek művei egyaránt tökéletesek (371) – ami Epikurosz tanítása
	a sztoikus Seneca tanítja filozófiára	a sztoikus tudományfelfogás és kozmológia is tükröződik a versben
	Seneca neki ajánlja a <i>Természettudományi vizsgálódások</i> című művét	nyilvánvalóan ismeri Seneca e könyvét, sok az átfedés a két mű között
gunyoros hangon szól az istenekről, pontosabban a kultuszukról, és arról ahogy az emberek elképzelik őket (AP 11.182)	Senecával megbeszéli, hogy a Scylla és a Charybdis a valóságban teljesen teljesen más, mint a „mesékben” (EM LXXIX)	butaságnak tartja az olyan vélekedéseket, hogy pl. az Etna Vulcanus műhelye lenne (29-31) stb.

szidja a mitologizáló költőket (AP 11.10,133,140)		szidja a mitologizáló költőket: a mítoszok csak elcsépzelt mesék, amelyeket képtelenség komolyan venni (21-23, 41-42, 74-77 stb.)
utálja a csillagjósokat, akiknek semmiféle tudományuk nincs, pusztán becsapják a hiszékenyeket (AP 11.159-160)	„Tévedés azt hinni, hogy az istenek jeleket adnak nekünk, pl. a halál előtt.” (NQ I.I)	természetkutatónak vallja magát, a valóságot keresi (92), a tényekre és a természet törvényeire kíváncsi (136); a „csodákat” nem bámulni kell (224), hanem az ész erejével kikutatni (144)